

## Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑ

Μιχάλης Γερόλιμος

### *Περίληψη*

Στην παρούσα εργασία αναλύονται οι ιδιαίτερες εκείνες συνθήκες –ιστορικές, κοινωνικές και εκπαιδευτικές– οι οποίες επηρέασαν την πορεία και διαμόρφωσαν τη δομή της βιβλιοθηκονομικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα. Αποτυπώνεται συνοπτικά η διαδρομή αλλά και οι συνθήκες που επικράτησαν στα τρία Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας, καταγράφονται προγράμματα σπουδών που προτάθηκαν ή και εφαρμόστηκαν σε ένα χρονικό διάστημα πέντε, περίπου, δεκαετιών, παρουσιάζεται ο συνολικός αριθμός των φοιτητών που έχουν σπουδάσει Βιβλιοθηκονομία στην Ελλάδα, και, τέλος, διατυπώνονται κάποιες απόψεις-προτάσεις για τη βελτίωση των σχετικών ελληνικών προγραμμάτων σπουδών.

### *1. Εισαγωγή*

Η βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση στην Ελλάδα έχει χρονικά μικρή πορεία, ειδικά αν συγκριθεί με την αντίστοιχη σε άλλες χώρες, όπως η Αμερική, όπου αντίστοιχα προγράμματα οργανώθηκαν και λειτούργησαν ήδη από τον 19ο αιώνα.<sup>1</sup> Η καθυστέρηση αυτή είχε, αναπόδραστα, δυσμενείς επιπτώσεις στη λειτουργία των ευάριθμων ελληνικών βιβλιοθηκών<sup>2</sup> και στην

---

1. Αντικείμενο διερεύνησης και ανάλυσης αποτελεί, εδώ, η τυπική εκπαίδευση, η οποία προσφέρεται από ανώτερα και ανώτατα ιδρύματα μέσα από οργανωμένα προγράμματα σπουδών και οδηγεί στην απονομή πτυχίων αναγνωρισμένων από το κράτος. Επομένως, οι αναφορές στην βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση υπό ευρύτερη έννοια – ή στην αναγκαιότητα ανάπτυξης εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων εκτός του πλαισίου των ανώτερων και ανώτατων ιδρυμάτων– έχουν ως στόχο να αναδείξουν ιδιαίτερες, χρονικά, συνθήκες ή να τονίσουν τη σημασία που θα είχαν, ενδεχομένως, για την ενίσχυση της βιβλιοθηκονομικής εκπαίδευσης τέτοιες πρωτοβουλίες και δεν αποτελούν βασικό στόχο της εργασίας. Θα αποτελούσε, ωστόσο, ενδιαφέρουσα, για το χώρο των βιβλιοθηκών, ειδικά, αλλά και της εκπαίδευσης, γενικότερα, προσπάθεια μία εργασία που θα κατέγραφε αλλά και θα περιέγραφε την εκπαίδευση που προσφέρεται, διαχρονικά, μέσα στις βιβλιοθήκες από τους επαγγελματίες, και μη, του χώρου.

2. Ο Δ. Ραυτόπουλος, «Τα σκοτάδια σε αριθμούς», *Επιθεώρηση Τέχνης* 106 (1963)

ποιότητα των παντός είδους υπηρεσιών που αυτές προσέφεραν, καθώς και στην ουσιαστική επαγγελματική εξέλιξη των υπαλλήλων σε αυτές, στην καλλιέργεια πολιτισμικής συνείδησης, σε ό,τι αφορά την αξιοποίηση των βιβλιοθηκών από το σύνολο των πολιτών, και, τέλος, στη διαμόρφωση κεντρικής βούλησης που θα στήριζε οικονομικά και πολιτικά τη δημιουργία ενός οργανωμένου δικτύου βιβλιοθηκών, το οποίο θα εκάλυπτε, φυσικά αλλά και λογικά, το σύνολο της χώρας.<sup>3</sup>

Τα προβλήματα που σχετίζονται με την πορεία και την εξέλιξη της βιβλιοθηκονομικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα δεν λύθηκαν το 1977, όταν δηλαδή ιδρύθηκε το πρώτο Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας στην Αθήνα, καθώς αποτελούν μέρος ενός ευρύτερου και πιο πολύπλοκου ζητήματος, δηλαδή του τρόπου με τον οποίο είναι οργανωμένη η τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα. Σήμερα εκπαίδευση στην Επιστήμη της Βιβλιοθηκονομίας προσφέρεται σε τρία ανώτατα ελληνικά εκπαιδευτικά ιδρύματα: λειτουργούν δύο Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας στα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Τ.Ε.Ι.) της Αθήνας<sup>4</sup> και της Θεσσαλονίκης,<sup>5</sup> με την ονομασία «Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης»,<sup>6</sup> ενταγμένα στις αντίστοιχες Σχολές Διοίκησης και Οικονομίας, και ένα Τμήμα στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο, στην πόλη της Κέρκυρας, με την ονομασία «Τμήμα Αρχαιονομίας και Βιβλιοθηκονομίας» (Τ.Α.Β.).<sup>7</sup>

---

σ. 485, μας πληροφορεί ότι το 1963 υπήρχαν στην Ελλάδα 210 βιβλιοθήκες, ενώ η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος καταγράφει 150, δημοσίου χαρακτήρα, βιβλιοθήκες το 1970 στο *Πολιτιστικά στατιστικά*, Αθήνα, 1975. Διαχρονικά, υπήρξαν στατιστικές καταγραφές οι οποίες υποδείκνυαν, λανθασμένα, την ύπαρξη περισσότερων βιβλιοθηκών. Ωστόσο, ελάμβαναν υπ' όψιν τους οι στατιστικές αυτές και συλλογές βιβλίων χωρίς κάποια λειτουργική δομή και, φυσικά, χωρίς προσωπικό ή πατρικό οργανισμό για να τις οργανώσει.

3. Ειδικά για τις βιβλιοθήκες στην Ελλάδα και τα προβλήματα συνεργασίας τον προηγούμενο αιώνα, βλ. Γιάννα Μανιάτη - Γεώργιος Μπώκος, «Συνεργασία μεταξύ των βιβλιοθηκών και συνεργασία με τις βιβλιοθήκες στην Ελλάδα: προβλήματα και συνέπειες», *Βιβλιοθήκες - Υπηρεσίες Πληροφόρησης - Βάση για εθνική ανάπτυξη, 5ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ελλήνων Βιβλιοθηκονομικών*, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, 30 Νοέμβρη - 1 Δεκέμβρη 1984, Αθήνα, Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκονομικών, 1984, σ. 101-105.

4. <http://www.teiath.gr/sdo/lis>

5. <http://www.libd.teithe.gr>

6. Τα δύο Τμήματα των Τ.Ε.Ι. άλλαξαν την αρχική τους ονομασία το 2003 με το Προεδρικό Διάταγμα (Π.Δ.) 247 (Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως, Φ.Ε.Κ. 222, τχ. Α'), με το οποίο προσετέθη ο όρος «Συστημάτων Πληροφόρησης» στον τίτλο που είχαν από την ίδρυσή τους, δηλαδή «Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας».

7. <http://tab.ionio.gr>

## 2. Μεθοδολογία της έρευνας

Η έρευνα για τη συγγραφή της εργασίας διήρκεσε από τον Ιούνιο του 2009 έως και τον Ιούνιο του 2010 και ακολούθησε τρεις κατευθύνσεις. Πρώτον, αναζητήθηκαν οι απόψεις που έχουν εκφράσει ειδικοί και μη ειδικοί σε διάφορα δημοσιεύματα. Αυτού του είδους η έρευνα συναντά, βέβαια, ένα εμπόδιο, γνωστό στους ερευνητές του χώρου, δηλαδή την περιορισμένη ελληνική ερευνητική και επιστημονική παραγωγή, η οποία αφορά στην Επιστήμη της Βιβλιοθηκονομίας γενικά αλλά και στην εκπαίδευση στο χώρο της Βιβλιοθηκονομίας, ειδικότερα. Επομένως, μία έρευνα που αφορά στα πρώιμα χρόνια της βιβλιοθηκονομικής εκπαίδευσης (κρατικής και μη) είναι υποχρεωμένη να αναζητήσει απόψεις για τη βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση στην Ελλάδα σε «μη-βιβλιοθηκονομικά» περιοδικά, κυρίως σε εκείνα που έχουν μια «εξ αγχιστείας» σχέση με το γνωστικό αντικείμενο της Βιβλιοθηκονομίας και το χώρο των βιβλιοθηκών (π.χ. Διαβάζω και Βιβλιόφιλος) ή περιοδικά σχετικά με τον πολιτισμό (π.χ. Πνευματική Ζωή και Επιθεώρηση Τέχνης). Επισημαίνεται, εδώ, η σημαντική επιστημονική προσφορά του Σπύρου Κοκκίνη, καθώς υπήρξε από τους πρώτους Έλληνες ερευνητές στο χώρο των βιβλιοθηκών (ίσως και ο πρώτος) που επιδίωξαν συνειδητά την καταγραφή και, επομένως, διάθεση σε μελλοντικούς ερευνητές, ενός σημαντικού κομματιού της ερευνητικής παραγωγής για το χώρο των βιβλιοθηκών.<sup>8</sup>

Δεύτερον, αναζητήθηκαν και καταγράφηκαν δεδομένα σχετικά με τους φοιτητές βιβλιοθηκονομίας και τα προγράμματα σπουδών των Τμημάτων Βιβλιοθηκονομίας. Στην περίπτωση αυτή, υπήρξε επικοινωνία με τις Γραμματείες των Τμημάτων Βιβλιοθηκονομίας, μέσω τηλεφώνου και ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Κατά τη διάρκεια της επικοινωνίας, ζητήθηκαν στοιχεία για τους φοιτητές που εγγράφηκαν και αποφοίτησαν από τα Τμήματα καθ' όλη τη διάρκεια λειτουργίας τους. Διευκρινίζεται ότι για το Τμήμα της Αθήνας, τα δεδομένα των ετών 1977-1981 προέρχονται από τις στατιστικές που δημοσιεύει η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος (Ε.Σ.Υ.Ε.)<sup>9</sup>. Κατά τη διάρκεια της έρευνας, παράλληλα, διαπιστώθηκε ότι τα δεδομένα που δημοσιεύει η Ε.Σ.Υ.Ε. διαφέρουν από τα δεδομένα που ανακτήθηκαν από τα Τμήματα για όλα τα έτη λειτουργίας τους και, όπως είναι φυσικό, η ανάλυση που γίνεται στη σχετική ενότητα για τους φοιτη-

8. Η βιβλιογραφική έρευνα της εργασίας ξεκίνησε από τις βιβλιογραφικές καταγραφές του Σπύρου Κοκκίνη και, πιο συγκεκριμένα, στα έργα του *Βιβλιοθήκες και Αρχεία στην Ελλάδα: συμβολή στη μελέτη της πνευματικής ιστορίας του νέου ελληνισμού*, Αθήνα, Τζουνάκου, 1970 και *Βιβλιοθήκες και βιβλία ή τα σκοτάδια με αριθμούς*, Αθήνα, Σύγχρονη Εποχή, 1981.

9. <http://www.statistics.gr>.

τές των Τμημάτων αλλά και τα στοιχεία που παρατίθενται στο Παράρτημα Β, παρουσιάζουν τα δεδομένα που προήλθαν από τα Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας και όχι από την Ε.Σ.Υ.Ε.

Τρίτον, αναζητήθηκαν και μελετήθηκαν τα προγράμματα σπουδών. Διαπιστώθηκε ότι, με εξαίρεση το Τμήμα της Κέρκυρας, δεν υπήρχαν διαθέσιμα προγράμματα σπουδών, ειδικά για τις πρώτες δεκαετίες λειτουργίας των τμημάτων των ΤΕΙ. Προκειμένου να θεραπευθεί η έλλειψη αυτή πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις (τηλεφωνικές, δια ζώσης ή μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου) με απόφοιτους των Τμημάτων Βιβλιοθηκονομίας, με στόχο την αναζήτηση σχετικών στοιχείων. Πράγματι, μέσα από αυτή τη διαδικασία, κατέστη δυνατό να ανακτηθούν αρκετά προγράμματα σπουδών, τα οποία παρουσιάζονται στο Παράρτημα Α.

### 3. Ελληνική κοινωνία και βιβλιοθήκες

Προκειμένου να γίνει αντιληπτή η εξέλιξη της βιβλιοθηκονομικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα, αλλά και της Βιβλιοθηκονομίας ως επαγγελματικού και επιστημονικού κλάδου, είναι απαραίτητο να γίνουν κατανοητές οι κοινωνικές συνθήκες που διαμόρφωσαν, και συνεχίζουν να διαμορφώνουν σε κάποιο βαθμό τις κοινωνικές δραστηριότητες του Έλληνα, την καλλιέργεια αναγνωστικής ή και ερευνητικής συνείδησης και, βέβαια, τον τρόπο που έχει διαμορφωθεί, τον προηγούμενο αιώνα, η ελληνική εκπαίδευση σε όλες τις βαθμίδες.

Μία βασική αιτία για την καθυστέρηση καθιέρωσης της βιβλιοθηκονομικής εκπαίδευσης είναι ότι δεν εθεωρείτο ιδιαίτερα σημαντική, επειδή η οργάνωση και η λειτουργία των βιβλιοθηκών θεωρούνταν λιγότερο απαραίτητες από την οργάνωση, τη χρηματοδότηση και ανάπτυξη άλλων δραστηριοτήτων στο πλαίσιο της κοινωνικής ζωής.<sup>10</sup> Επιπλέον, οι επαγγελματίες του χώρου των βιβλιοθηκών επί δεκαετίες πίστευαν ότι εκείνοι που πιθανώς θα μπορούσαν να αποφασίσουν τη θέσπιση σχετικών προγραμμάτων σπουδών, δεν θεωρούσαν την βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση σημαντική διότι οι βιβλιοθήκες δεν ήταν ανεπτυγμένες και οργανωμένες,<sup>11</sup>

10. Ειδικότερα για τη χρηματοδότηση των βιβλιοθηκών, οι συγκρίσεις είναι, σχεδόν, απογοητευτικές. Για παράδειγμα, ο γενικός προϋπολογισμός της Ελλάδος για το έτος 1981 προέβλεπε 6.000.000 δραχμές επιχορήγηση στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος (Ε.Β.Ε.), ενώ, αντίστοιχα, στο Ωδείο Αθηνών 28.000.000, στο Εθνικό Θέατρο 115.000.000, στην Εθνική Λυρική Σκηνή 210.000.000, ενώ ακόμα και το Ειδικό Ταμείο Συναυλιών της Θεσσαλονίκης επιδοτούνταν με περισσότερα χρήματα (10.000.000). Αντίστοιχες διαφορές παρατηρούνται σε όλους σχεδόν τους προϋπολογισμούς του ελληνικού κράτους καθ' όλη τη διάρκεια του 20ού αιώνα.

11. Αυτό φαντάζει μάλλον αντιφατικό, ωστόσο η κατάσταση στις ελληνικές

επειδή οι Έλληνες, τουλάχιστον ένα σημαντικό κομμάτι του πληθυσμού, δεν χρησιμοποιούσαν τις βιβλιοθήκες έως και το τελευταίο τέταρτο του 20ού αιώνα.<sup>12</sup>

Τέλος, για πολλές δεκαετίες ήταν διαδεδομένη η αίσθηση στην ελληνική κοινωνία ότι οι βιβλιοθήκες απευθύνονται σε ένα εξειδικευμένο και «μορφωμένο» κοινό. Οι βιβλιοθήκες, ακόμα και οι δημόσιες, σχεδόν αποκλειστικά χρησιμοποιήθηκαν από μαθητές, σπουδαστές και ερευνητές, ενώ η πλειονότητα του πληθυσμού προτιμούσε άλλου είδους ενασχολήσεις, με αποτέλεσμα να θεωρείται ότι οι υπηρεσίες της βιβλιοθήκης απευθύνονται σε λίγους πολίτες,<sup>13</sup> πράγμα που, φυσικά, δεν ευνόησε σε εθνικό επίπεδο την συνειδητοποίηση της αναγκαιότητας για επαγγελματική εκπαίδευση των υπαλλήλων των βιβλιοθηκών. Αντιπροσωπευτική της απουσίας συντονισμένης πολιτικής στο χώρο των βιβλιοθηκών υπήρξε η απουσία πτυχιούχων βιβλιοθηκονόμων (ή παλαιότερα βιβλιοθηκάρων) για πολλές δεκαετίες από τις ελληνικές βιβλιοθήκες: το 1961 εργάζονταν σε ελληνικές βιβλιοθήκες πέντε επαγγελματίες βιβλιοθηκονόμοι με πτυχίο στη Βιβλιοθηκονομία, το οποίο, αναμφίβολα, απέκτησαν σε Σχολές του εξωτερικού.<sup>14</sup>

---

βιβλιοθήκες υπήρξε δικαιολογία για τη διαίωση του ζητήματος της εκπαίδευσης των υπαλλήλων στις βιβλιοθήκες, και όχι, όπως, ίσως, θα ανέμενε κανείς, αφορμή για προσπάθειες που θα ανατρέψουν και θα βελτιώσουν την κατάσταση αυτή.

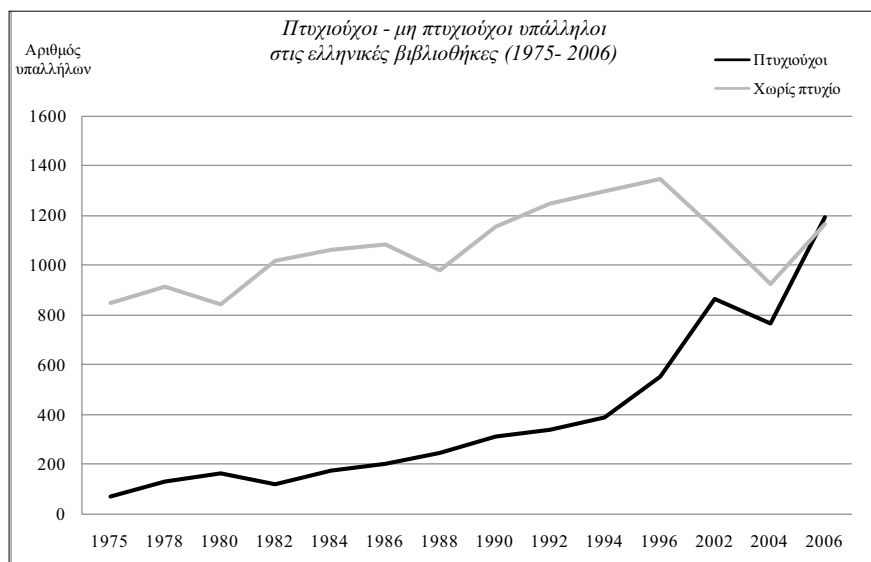
12. Ακόμα και στο πρόσφατο παρελθόν, οι Έλληνες φαίνεται να χρησιμοποιούν τις βιβλιοθήκες λιγότερο από τους υπόλοιπους εταίρους στους στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Στην έρευνα *Europeans' participation in cultural activities* (2002), οι Έλληνες καταγράφουν τη μικρότερη επισκεψιμότητα σε βιβλιοθήκες (1,19), με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο στο 1,67 και την Φιλανδία στο 2,91, η οποία και έχει την υψηλότερη επίδοση σε κλίμακα από το 1 έως το 5 (με το 5 να δηλώνει τις φορές που επισκέφτηκε κάποιος μία βιβλιοθήκη τους τελευταίους 12 μήνες). Επιπλέον, οι Έλληνες εμφανίζονται, σε αυτή την έρευνα, να διαβάζουν λιγότερο από τους υπόλοιπους Ευρωπαίους, με ένα ποσοστό 54.3%, σε σύγκριση με του Σουηδούς (71.8%), τους Φιλανδούς (66.2%) και τους Άγγλους (63.2%). Τεκμήριο διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: [http://ec.europa.eu/culture/pdf/doc967\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/culture/pdf/doc967_en.pdf).

13. Ο Guy StClair αναφέρει ότι για τους περισσότερους Έλληνες, οι υπηρεσίες μιας βιβλιοθήκης θεωρούνται προνόμιο και όχι ένα καθιερωμένο δικαίωμα, αυτονόητο για όλους, «Visiting special libraries in Greece: a few surprises for the Western Librarian», *Special Libraries*, 73/3 (1982) σ. 203.

14. Γ. Κακούρης, «Οι βιβλιοθήκες στην Ελλάδα», *Κριτικά Φύλλα* 1/3-4 (1971), σ. 329.

### 3.1 Το επάγγελμα του βιβλιοθηκονόμου στην Ελλάδα

Στην καθυστέρηση ανάπτυξης εκπαιδευτικών προγραμμάτων στη Βιβλιοθηκονομία συνέβαλε και η κοινωνική υπόσταση που είχε η εργασία στις βιβλιοθήκες και, ειδικότερα, η αντίληψη ενός σημαντικού αριθμού των Ελλήνων πολιτών, ότι, δηλαδή, η εργασία και τα καθήκοντα σε μια βιβλιοθήκη περιορίζονται στη μεταφορά βιβλίων από και προς τα ράφια της βιβλιοθήκης, για την οποία, μεταφορά, δεν απαιτούνται, βεβαία, εξειδικευμένες επαγγελματικές γνώσεις. Επομένως, η εργασία στη βιβλιοθήκη εκλαμβάνονταν ως τυπική δουλειά γραφείου που μπορεί να φέρει εις πέρας οποιοσδήποτε δημόσιος υπάλληλος με γνώση γραφής και ανάγνωσης,<sup>15</sup> ενώ, αρκετές υπήρξαν οι προσπάθειες υπαλλήλων να μετατεθούν σε βιβλιοθήκες, καθώς θεωρούνταν ένα ήρεμο και χαλαρό εργασιακό περιβάλλον χωρίς ιδιαίτερο φόρτο εργασίας.



Γράφημα 1: Πτυχιούχοι βιβλιοθηκονόμοι και υπάλληλοι χωρίς πτυχίο βιβλιοθηκονομίας στις ελληνικές βιβλιοθήκες (1975-2006). Πηγή: Γενική Γραμματεία Ε.Σ.Υ.Ε.

Ακόμα και σήμερα, όμως, στις ελληνικές βιβλιοθήκες εργάζεται ένας σημαντικός αριθμός υπαλλήλων χωρίς πτυχίο στην Επιστήμη της Βιβλιοθηκονομίας,<sup>16</sup> παρ' όλο που υπάρχει τα τελευταία τριάντα, περίπου, χρόνια

15. J. Krikelas, «Education for librarianship in Greece», *Library Quarterly* 52, 3 (1982), σ. 236.

16. Το 1988, αν και λειτουργούσαν ήδη δύο Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας, το

επίσημη κρατική επαγγελματική εκπαίδευση, και απονομή αντίστοιχων πτυχίων, σε αυτό το επιστημονικό πεδίο. Το 2006, μόνο το 41% των εργαζόμενων στις ελληνικές βιβλιοθήκες ήταν πτυχιούχοι βιβλιοθηκονόμοι,<sup>17</sup> ένα ποσοστό που σταδιακά αυξάνεται κάθε δεκαετία (σχεδόν διπλασιάζεται). Ταυτόχρονα όμως αυξήθηκε και ο αριθμός των υπαλλήλων που εργάζονται σε βιβλιοθήκες χωρίς πτυχίο βιβλιοθηκονομίας (Γράφημα 1),<sup>18</sup> ενώ θα ανέμενε ίσως κανείς ότι, έπειτα από τριάντα χρόνια τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Επιστήμη της Βιβλιοθηκονομίας, ο αριθμός των μη πτυχιούχων υπαλλήλων –ειδικά των πρακτικών βιβλιοθηκονόμων– στις ελληνικές βιβλιοθήκες θα είχε μειωθεί αισθητά<sup>19</sup> (Γράφημα 2).

Στην κοινωνική υπόσταση της εργασίας σε βιβλιοθήκη, πρέπει να συνυπολογιστεί και η αντίληψη του κοινού για το επάγγελμα του βιβλιοθηκο-

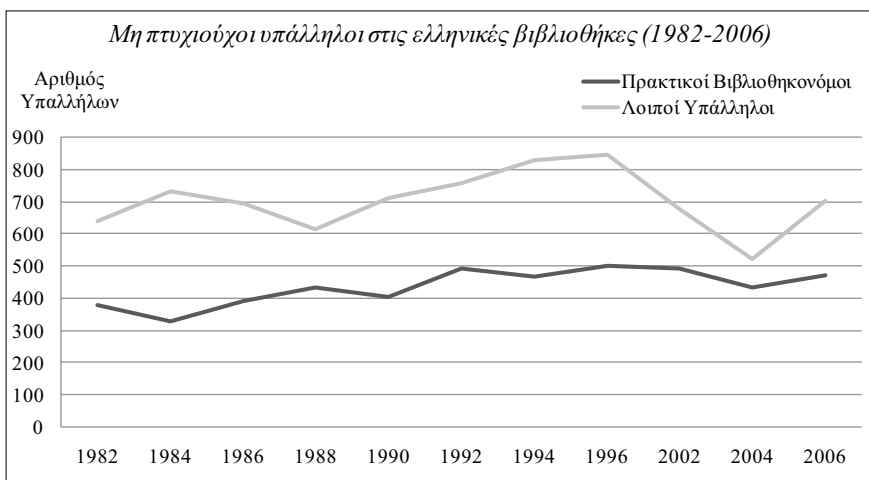
---

Π.Δ. 194 (Φ.Ε.Κ. 84, τχ. Α'), επέτρεψε τον διορισμό πτυχιούχων οποιασδήποτε πανεπιστημιακής σχολής σε βιβλιοθήκες, καθώς ως προσόντα ορίστηκαν «η εμπειρία δύο τουλάχιστον ετών σε θέματα βιβλιοθηκονομίας και άριστη γνώση μιας ξένης γλώσσας» (άρθ. 6). Ανάλογες «ελλείψεις» εμφανίζονται και στο Ν. 1268/1982 (Π.Δ. 87, τχ. Α') με το οποίο προβλέπεται η ίδρυση τμηματικών βιβλιοθηκών στα Πανεπιστήμια της χώρας, στις οποίες, βιβλιοθήκες, θα εργάζεται διοικητικό ή τεχνικό προσωπικό του Τμήματος ή του Ιδρύματος, χωρίς να γίνεται αναφορά σε «βιβλιοθηκονόμους» (άρθ. 7, παρ. 7).

17. Το ποσοστό προέκυψε έπειτα από επεξεργασία των δεδομένων που δημοσιεύει η Ε.Σ.Υ.Ε., με την προσθήκη του αριθμού των υπαλλήλων που εργάζονται στις 499 σχολικές βιβλιοθήκες που ίδρυσε το Υπουργείο Παιδείας το 1999 στο πλαίσιο της χρηματοδότησης από το Κοινωνικό Πλαίσιο Στήριξης. Δε γίνεται κάποια διάκριση, στη στατιστική απεικόνιση από την Ε.Σ.Υ.Ε. για τους υπάλληλους που εργάζονται ως βιβλιοθηκονόμοι σε αντίθεση με όσους κατέχουν κάποια διοικητικής φύσης εργασία στη βιβλιοθήκη, ώστε να είναι δυνατή μία πιο εξειδικευμένη σύγκριση. Αποτελεί, παρ' όλα αυτά, μία σαφέστατη ένδειξη ότι εξακολουθούν να προσλαμβάνονται στις ελληνικές βιβλιοθήκες, ως βιβλιοθηκονόμοι, αν και λιγότεροι σε σχέση με το παρελθόν, υπάλληλοι χωρίς πτυχίο Βιβλιοθηκονομίας.

18. Η πτώση των γραμμών δεδομένων που παρατηρείται για το έτος 2004 στο σχ. 1 οφείλεται, πιθανώς, σε ελλιπή στοιχεία και όχι σε μείωση του προσωπικού των βιβλιοθηκών.

19. Σύμφωνα με την Ε.Σ.Υ.Ε. το 2006 υπήρχαν 591 βιβλιοθήκες στην Ελλάδα. Είναι, αδιαμφισβήτητη, για τον ειδικό του χώρου, προφανές ότι αυτός ο αριθμός δεν ανταποκρίνεται στον πραγματικό αριθμό βιβλιοθηκών που λειτουργούν στην Ελλάδα. Επισημαίνεται λοιπόν ότι τα στατιστικά στοιχεία της Ε.Σ.Υ.Ε. είναι ελλιπή: για παράδειγμα, δεν συμπεριλαμβάνονται ιδιωτικές και σχολικές βιβλιοθήκες. Ωστόσο, τα στοιχεία αυτά αποτελούν τη μοναδική διαχρονική καταγραφή στο χώρο των βιβλιοθηκών. Για μία πληρέστερη καταγραφή, που αφορά όμως σε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή, βλ. *Πρόγραμμα καταγραφής και κωδικοποίησης ελληνικών βιβλιοθηκών: έκθεση αποτελεσμάτων*, Αθήνα, Εθνικό Κέντρο Βιβλίου, 1998, όπου καταγράφονται 1566 βιβλιοθήκες.



Γράφημα 2: Υπάλληλοι ελληνικών βιβλιοθηκών χωρίς πτυχίο Βιβλιοθηκονομίας, στο διάστημα 1982-2006. Πηγή: Γενική Γραμματεία Ε.Σ.Υ.Ε.

νόμου, καθώς αρκετοί Έλληνες δε γνώριζαν, για πολλές δεκαετίες, τη σημασία της λέξης βιβλιοθηκάριος ή βιβλιοθηκονόμος. Υπήρχε μία σύγχυση στην αντίληψη του κοινού, αλλά και όσων κατείχαν κυβερνητικές θέσεις, για το τι ακριβώς είναι ένας βιβλιοθηκονόμος, ποια είναι η εργασία του και τι είδους εκπαίδευση χρειάζεται να έχει, σύγχυση που υπήρξε εμφανής και στα πρώτα χρόνια της βιβλιοθηκονομικής εκπαίδευσης. Η αντίληψη ότι ο πτυχιούχος ενός Πανεπιστημίου μπορεί, όχι μόνο να εργαστεί ως βιβλιοθηκονόμος, αλλά και να διδάξει εξειδικευμένα μαθήματα σε Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας υπήρξε, για αρκετές δεκαετίες, η επικρατούσα.<sup>20</sup>

Βέβαια, δεν πρέπει να παραγνωριστεί το γεγονός ότι η Ελλάδα υπήρξε μία φτωχή χώρα. Ωστόσο, οι ιδιαίτερες κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες δεν μπορούν να θεωρηθούν επαρκής αιτιολογία για την καθυστέρηση έναρξης της βιβλιοθηκονομικής εκπαίδευσης. Σημαντικότερη αιτία στάθηκε η επί πολλές δεκαετίες ανεργμάτιστη κυβερνητική πολιτική για τις βιβλιοθήκες γενικά. Την κατάσταση επιδείνωσε και η ουσιαστική απουσία της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος, καθώς δεν υπήρξε, ως όφειλε, ένας κυρίαρχος θεσμός προώθησης, προβολής και προάσπισης των βιβλιοθηκονομικών ζητημάτων και ούτε έθεσε επιτακτικά το πρόβλημα της εκπαίδευσης των βιβλιοθηκονόμων, ούτε, βέβαια, την ανέλαβε η ίδια.<sup>21</sup>

20. M. Cacouri, «Library Education in Greece», στο Keller, Dean H. (επιμ. έκδ.), *Academic libraries in Greece: the present situation and future prospects*, Λονδίνο, Haworth, 1993, σ. 40.

21. Για τις επιπτώσεις που είχε η αδράνεια της Εθνικής Βιβλιοθήκης στο δίκτυο των ελληνικών βιβλιοθηκών, γενικότερα, βλ. τα όσα επισημαίνει ο Leo Pompa στο «Α



#### 4. Εκπαιδευτικό σύστημα και βιβλιοθήκες

Η θεσμοθέτηση της εκπαίδευσης στην Επιστήμη της Βιβλιοθηκονομίας σε ανώτερο και ανώτατο επίπεδο καθυστέρησε, όπως έχει αναφερθεί, λόγω και της περιορισμένης χρήσης και αξιοποίησης των βιβλιοθηκών: ένα άμεσο αποτέλεσμα της έλλειψης κατανόησης και αναγνώρισης του ρόλου των βιβλιοθηκών ως μελών μιας ευρύτερης κοινωνικής αλυσίδας που προσφέρει, στο δυναμικό χρήστη, πληροφορίες, οργανωμένες συλλογές, διασκέδαση και ψυχαγωγία. Επιπλέον, οι Έλληνες, τουλάχιστον ένα ποσοστό εξ αυτών, δεν είχαν, ίσως, κατανοήσει την αξία του βιβλίου, της έρευνας και της αναζήτησης πολλαπλών πηγών και διαφορετικών απόψεων σε ένα θέμα: και μέσα σε αυτό το πλαίσιο λειτουργίας της κοινωνίας, το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα δεν «ευνοούσε» τη χρήση της βιβλιοθήκης.<sup>22</sup>

Η παραγνώριση από τους περισσότερους Έλληνες της σημασίας των συλλογών που προσφέρουν οι βιβλιοθήκες οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στον τρόπο με τον οποίο η ελληνική σχολική εκπαίδευση ήταν –και εξακολουθεί σε κάποιο βαθμό να είναι ακόμα και σήμερα– οργανωμένη, καθώς η μαθησιακή διαδικασία σε κάθε μάθημα βασίζεται σε ένα εγχειρίδιο, το οποίο και επιλέγεται από το Υπουργείο Παιδείας. Αυτό περιορίζει σημαντικά και υπονομεύει τις πιθανές πρωτοβουλίες ενός μαθητή για ανεξάρτητη (πέρα από αυτή του σχολικού εγχειριδίου) μελέτη ή τις ενδεχόμενες καινοτόμες προσεγγίσεις ενός καθηγητή με στόχο να εφαρμόσει μία μέθοδο διδασκαλίας, που θα είναι προσαρμοσμένη σε ιδιαίτερες τοπικές συνθήκες και ανάγκες.<sup>23</sup> Το ένα και μοναδικό<sup>24</sup> σχολικό εγχειρίδιο λοιπόν

network of public libraries: Greece», Παρίσι, UNESCO, 1983, σ. 12., διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: [http://unesdoc.unesco.org/ulis/cgi-bin/ulis.pl?catno=59891&set=4BBB52EA\\_0\\_175&gp=1&mode=e&lin=1&ll=1](http://unesdoc.unesco.org/ulis/cgi-bin/ulis.pl?catno=59891&set=4BBB52EA_0_175&gp=1&mode=e&lin=1&ll=1).

22. J. Krikelas, «Academic libraries in Greece», στο Keller, Dean H. (επιμ.), *Academic libraries in Greece: the present situation and future prospects*, Λονδίνο, Haworth, 1993, σ. 14.

23. Για τις επιπτώσεις που έχει στην εκπαίδευση και τις σχολικές βιβλιοθήκες η δομή της σχολικής διδασκαλίας, αλλά και, γενικότερα, για τις συνέπειες των συνεχών αλλαγών της νομοθεσίας που αφορούν τη σχολική εκπαίδευση, βλ. Σήφης Μπουζάκης, «Σχολικά βιβλία – Σχολικές βιβλιοθήκες. Παρελθόν – Παρόν – Μέλλον», στον τόμο *Η βιβλιοθήκη και το βιβλίο στην εκπαίδευση*, Αθήνα, Εθνικό Κέντρο Βιβλίου, 1998, σ. 33-47.

24. Πρώην υπουργός Παιδείας, όταν ρωτήθηκε για τη χρήση ενός, μόνο, εγχειριδίου ανά μάθημα στα ελληνικά σχολεία και αν είναι στις προθέσεις του να αλλάξει αυτό το καθεστώς, απάντησε ότι η δικτατορία του ενός και μοναδικού σχολικού εγχειριδίου θα συνεχιστεί. Βλ. Σαράντος Ι. Καργάκος, «Η δικτατορία του ενός και μοναδικού σχολικού εγχειριδίου», *Η βιβλιοθήκη και το βιβλίο στην εκπαίδευση*, Αθήνα, Εθνικό Κέντρο Βιβλίου, 1998, σ. 78-84.

συντελεί στην απαξίωση της σχολικής βιβλιοθήκης ως λειτουργικού συστατικού της εκπαιδευτικής διαδικασίας, καθώς οι μαθητές δεν δέχονται τα κατάλληλα ερεθίσματα προκειμένου να συνειδητοποιήσουν τη σημασία της μελέτης και ανάγνωσης, πέραν αυτής για τις ανάγκες της καθημερινής τους παρουσίας στο σχολείο, μέσα από τα σχολικά εγχειρίδια.<sup>25</sup>

Το συγκεντρωτικό εκπαιδευτικό σύστημα με το ένα εγχειρίδιο και τις παραδόσεις του καθηγητή κυριάρχησε και στα ελληνικά ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Η βαθμολογία καθορίζεται, ουσιαστικά, από τις τελικές εξετάσεις στο τέλος του εξαμήνου – διαδικασία που, βέβαια, ενισχύει την αποστήθιση και δεν ευνοεί την επιστημονική ενασχόληση με το αντικείμενο του μαθήματος μέσα από τη μελέτη της σχετικής βιβλιογραφίας.

Σε ένα γενικό πλαίσιο αναφοράς,<sup>26</sup> λοιπόν, η πρωτοβάθμια, η δευτεροβάθμια και η τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα είχαν, καθ' όλη, σχεδόν, τη διάρκεια του 20ού αιώνα, ένα κοινό στοιχείο: την περιορισμένη αναγκαιότητα χρήσης των διαθέσιμων βιβλιοθηκών με στόχο αφενός την υποστήριξη της διδασκαλίας και αφετέρου την ανάπτυξη και καλλιέργεια ενός γενικότερου ενδιαφέροντος για το βιβλίο και την υποβοήθηση δημιουργίας αναγνωστικής συνείδησης στους μαθητές/φοιτητές. Η απουσία των σχολικών βιβλιοθηκών –είτε ως λειτουργικών μονάδων είτε ως οργανωμένων συλλογών– σήμαινε ότι το σχολείο, με λίγες εξαιρέσεις, δεν έδωσε στους μαθητές τη δυνατότητα να διαπιστώσουν ότι εκτός από τα σχολικά εγχειρίδια υπάρχουν και βιβλία που αποτελούν πηγή διασκέδασης και γνώσης.

Αν και υπήρχε νομοθετική πρόνοια για τη δημιουργία σχολικών βιβλιοθηκών ήδη από το 1835<sup>27</sup>, αλλά και τον 20ο αιώνα, με Βασιλικό Διάταγμα του 1901 (ΦΕΚ 260, τχ. Α'), με τον Νόμο 5045 του 1931 (Φ.Ε.Κ. 165, τχ. Α') και το Νόμο 1566 του 1985, άρθ. 43 (Φ.Ε.Κ. 167, τχ. Α')<sup>28</sup>, μέχρι και

25. J. Krikelas, ό.π., σ. 233.

26. Δε θα μπορούσε, βέβαια, να αποτελεί αντικείμενο λεπτομερούς ανάλυσης το εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας και μάλιστα σε ένα βάθος δεκαετιών. Τα όσα, λοιπόν, ακροθιγώς αναφέρονται εδώ έχουν ως στόχο να κατανοήσει ο αναγνώστης ότι η δομή του εκπαιδευτικού συστήματος είχε, διαχρονικά, αρνητικές επιπτώσεις στη χρήση των βιβλιοθηκών.

27. Stella Peppra - Xeflouta, «Libraries in Greece», *UNESCO Bulletin for Libraries*, XI/2-3 (1958), σ. 30.

28. Σε ό,τι αφορά τις διαπιστώσεις για την αναγνώριση της σημασίας του επαγγελματία του βιβλιοθηκονόμου ως βασικού φορέα οργάνωσης των συλλογών και των υπηρεσιών εντός της βιβλιοθήκης μπορεί να συνυπολογιστεί ότι και σε μία πιο πρόσφατη νομοθετική ρύθμιση, το Φ.Ε.Κ. 1784/2003 τχ. Β' αναφέρει για τις σχολικές βιβλιοθήκες ότι «υπεύθυνος της βιβλιοθήκης μπορεί να είναι Βιβλιοθηκονόμος ή εκπαιδευτικός με επιμόρφωση ή ειδικές γνώσεις». Οι επαγγελματίες του χώρου των

το τέλος του 20ού αιώνα δε λειτούργησαν στην Ελλάδα βιβλιοθήκες στα δημόσια σχολεία<sup>29</sup>, με λίγες εξαιρέσεις. Γενικά η λειτουργία βιβλιοθηκών δεν αποτέλεσε, ουσιαστικά μέχρι και σήμερα, προτεραιότητα του κράτους στο πλαίσιο των παρεχόμενων υπηρεσιών κοινής ωφέλειας. Μία εξ αρχής υποβαθμισμένη υπηρεσία (δίκτυο βιβλιοθηκών), παρέμεινε υποβαθμισμένη σε όλο το φάσμα των εκφάνσεών της, από την ίδρυση βιβλιοθηκών και τη χρηματοδότησή τους μέχρι τις προσλήψεις διπλωματούχων βιβλιοθηκονόμων, και, βέβαια, την παρεχόμενη γι' αυτή την υπηρεσία εξειδικευμένη εκπαίδευση.<sup>30</sup>

### *5. Εισαγωγή φοιτητών στα Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας*

Η δομή του εκπαιδευτικού συστήματος στην Ελλάδα επηρεάζει την εκπαίδευση που λαμβάνουν οι φοιτητές στα Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας ποικιλότροπα, καθώς η άμεση σύνδεση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με την τριτοβάθμια έχει ως αποτέλεσμα οι μαθητές να αφιερώνουν, ουσιαστικά, τα τελευταία χρόνια της σχολικής εκπαίδευσης όχι για να αποκτήσουν κάποιες, έστω γενικές γνώσεις, αλλά για να προετοιμαστούν για τις εξετάσεις, που θα τους οδηγήσουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Αυτό συνεπάγεται ότι η μάθηση, ως διαδικασία που αποβλέπει στην απόκτηση γνώσεων, αντικαθίσταται από την εξειδικευμένη μελέτη (ή αποστήθιση) σχολικών κειμένων μέσα από τα εγχειρίδια, με στόχο, βέβαια, την απομνημόνευση εκείνων των δεδομένων ή στοιχείων που θεωρούνται απαραίτητα για την επιτυχία στις εισαγωγικές εξετάσεις. Είναι ευνόητο ότι η προσήλωση στον στόχο της επιτυχίας στις εισαγωγικές εξετάσεις, δεν ευνοεί τη χρήση των υπάρχοντων βιβλιοθηκών (σχολικών και μη), αφού όχι μόνο δεν κρίνονται αναγκαίες –τα απαραίτητα εκπαιδευτικά «εφόδια» τα προσφέρει το σχολικό εγχειρίδιο και το υλικό που παρέχουν τα φροντιστήρια– αλλά και δεν υπάρχει ο απαραίτητος ελεύθερος χρόνος για να τις επισκεφτεί ένας μαθητής.

βιβλιοθηκών γνώριζαν ότι η ύπαρξη του διαζευκτικού «ή» σήμαινε, αυτόματα, ότι μόνο η δεύτερη επαγγελματική κατηγορία θα απασχολούνταν στις σχολικές βιβλιοθήκες.

29. Δεν είναι δυνατό να θεωρηθούν βιβλιοθήκες οι στοιβές βιβλίων, ορισμένες φορές σε κάποια αποθήκη, προκειμένου να είναι δυνατό να εκδίδεται, από το αρμόδιο Υπουργείο, λίστα με «σχολικές βιβλιοθήκες», πρακτική που εφαρμόστηκε για πολλές δεκαετίες.

30. Βέβαια, οι συγκεκριμένες διαπιστώσεις αφορούν, κυρίως, προηγούμενες δεκαετίες. Ωστόσο, ορισμένα από τα στοιχεία αυτά παραμένουν ενεργά ακόμη και σήμερα, με βασικότερο, ίσως τις επιχορηγήσεις των βιβλιοθηκών. Επιχορηγήσεις που δε θα επαρκούν, μονάχα, για τους μισθούς και τις ενοικιάσεις κτηρίων, αλλά, θα προβλέπουν, παράλληλα, την ανάπτυξη των συλλογών και την επένδυση σε νέες τεχνολογίες.

Με βάση τις επιδόσεις τους στις εισαγωγικές εξετάσεις και τις προτιμήσεις που δηλώνουν, οι μαθητές γίνονται δεκτοί σε διάφορες Σχολές ή Τμήματα Πανεπιστημίων και Τ.Ε.Ι. Αυτή η διαδικασία διασφαλίζει σ' ένα βαθμό ότι θα υπάρχει ισότητα και ίσες ευκαιρίες, αλλά, έχει, ταυτόχρονα, ως αποτέλεσμα, ορισμένοι, μόνο, μαθητές να επιτύχουν την εισαγωγή τους σε Σχολές ή Τμήματα «υψηλής ζήτησης», ενώ η πλειονότητα των διαγωνιζομένων εισάγεται, τελικά, σε Σχολές ή Τμήματα που, συνήθως, δε συμπεριλαμβάνονταν στις πρώτες επιλογές τους. Η σχετικά χαμηλή ζήτηση από υποψήφιους φοιτητές έχει σαν αποτέλεσμα να εισάγονται κατά κανόνα στα τμήματα Βιβλιοθηκονομίας όσοι έχουν σχετικά χαμηλούς βαθμούς στις εισαγωγικές εξετάσεις, ειδικά τα τελευταία χρόνια· μπορεί να υποθέσει κανείς βάσιμα ότι λίγοι από τους φοιτητές των Τμημάτων Βιβλιοθηκονομίας είχαν ως τελειόφοιτοι Λυκείου την πρόθεση ή την επιθυμία να γίνουν βιβλιοθηκονόμοι,<sup>31</sup> συν τοις άλλοις και επειδή πολλοί θεωρούσαν τα Τ.Ε.Ι. «κατώτερα» ιδρύματα και τα πτυχία τους μειωμένου κύρους σε σχέση με τα πτυχία των πανεπιστημίων. Αυτή η δυσμενής για τις σπουδές Βιβλιοθηκονομίας κατάσταση θα μπορούσε να είχε αποφευχθεί αν είχε υιοθετηθεί η πρόταση του Kirkegaard για ίδρυση ανεξάρτητης Σχολής Βιβλιοθηκονομίας στην Αθήνα.<sup>32</sup>

Ακόμα, όμως, και όταν τελικά εισάγονταν οι φοιτητές στα Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας, οι ποικίλες ελλείψεις από τις οποίες έπασχαν τα Τμήματα αυτά για αρκετά χρόνια, δεν επέτρεπαν την παροχή ολοκληρωμένης βιβλιοθηκονομικής εκπαίδευσης. Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι κατά τις απαρχές της εκπαίδευσης στην Επιστήμη της Βιβλιοθηκονομίας, ορισμένοι φοιτητές θεωρούσαν την εγγραφή τους σε κάποιο από Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας ως το πρώτο βήμα για τη μεταπήδησή τους σε κάποιο Πανεπιστήμιο· μόλις ολοκλήρωναν τις σπουδές στους, εγγράφονταν, μετά από ειδικές εξετάσεις για απόφοιτους των Τ.Ε.Ι., σε κάποια Πανεπιστημιακή Σχολή ή Τμήμα, με αποτέλεσμα να ακολουθούν, σε κάποιες περιπτώσεις, διαφορετική επαγγελματική πορεία.

Αυτή τη διαδικασία επηρέασε, επίσης, το πρόγραμμα σπουδών, καθώς δικαιολόγησε, σε κάποιες περιπτώσεις, τη διδασκαλία μαθημάτων επιλογής μη σχετικών με τη Βιβλιοθηκονομία, προκειμένου να «βοηθηθούν» κάποιοι φοιτητές να προετοιμαστούν για τις εξετάσεις εισαγωγής σε άλλες

31. «Η βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση», περ. *Τέταρτο* 13 (1986), ειδικό ένθετο *Βιβλιοθήκες*, σ. 12.

32. P. Kirkegaard, *Greece: library development*, Παρίσι, UNESCO, 1964, σ. 4, τεκμήριο διαθέσιμο στο Διαδίκτυο: [http://unesdoc.unesco.org/ulis/cgi-bin/ulis.pl?catno=7655&set=4B44%20B36D%20%25%2001\\_%20310&gp=1&mode=e&lin=1 & ll=1](http://unesdoc.unesco.org/ulis/cgi-bin/ulis.pl?catno=7655&set=4B44%20B36D%20%25%2001_%20310&gp=1&mode=e&lin=1 & ll=1).

Σχολές.<sup>33</sup> Την τάση για φυγή που παρατηρήθηκε, ειδικά, τα πρώτα χρόνια<sup>34</sup> ενίσχυσε και το χαμηλό επίπεδο οργάνωσης που παρατηρήθηκε αρχικά και στα τρία Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας. Ειδικά στην περίπτωση του Τμήματος της Αθήνας, υπήρξαν προβλήματα με τις διαθέσιμες αίθουσες για διδασκαλία, τα εργαστήρια για πρακτική άσκηση, τα βιβλιοθηκονομικά εγχειρίδια<sup>35</sup> αλλά και με την παρουσία καθηγητών οι οποίοι δε γνώριζαν το αντικείμενο το οποίο και κλήθηκαν να διδάξουν.<sup>36</sup>

Στη χαμηλή αποδοχή των σπουδών Βιβλιοθηκονομίας, κατά τα πρώτα χρόνια λειτουργίας των Τμημάτων, συνετέλεσε και η απουσία μεταπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών, καθώς ο νόμος για τη λειτουργία των Τ.Ε.Ι. (Ν. 1404/1983, Φ.Ε.Κ. 173, τχ. Α΄) δεν προέβλεπε σχετική δυνατότητα. Αυτό σήμαινε ότι ο κάτοχος πτυχίου που θα ήθελε να συνεχίσει (ή να ξεκινήσει, προερχόμενος από άλλο επιστημονικό κλάδο) τις σπουδές του στη Βιβλιοθηκονομία γνώριζε, εκ των προτέρων, ότι θα έπρεπε να σπουδάσει στο εξωτερικό, αν βέβαια είχε αυτή τη δυνατότητα. Για είκοσι περίπου χρόνια, έως ότου, δηλαδή, λειτούργησε το Τμήμα Αρχιαιολογίας και Βιβλιοθηκονομίας στην Κέρκυρα, δεν υπήρχε, στην Ελλάδα, η δυνατότητα απόκτησης διδακτορικού διπλώματος, ενώ για περίπου είκοσι πέντε χρόνια δεν υπήρχε η δυνατότητα απόκτησης Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδικευσης<sup>37</sup> στη Βιβλιοθηκονομία.<sup>38</sup> Οπωσδήποτε η απουσία μεταπτυχιακών σπουδών επηρέασε αρνητικά τις ερευνητικές δυνατότητες της βιβλιοθηκονομικής κοινότητας στην Ελλάδα, καθώς και τις επιστημονικές αναζητήσεις των καθηγητών στα Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας των Τ.Ε.Ι., και καθυστέρησε τον σχηματισμό ενός επαρκούς πληθυσμού εξειδικευμέ-

33. M. Cacouri, «Library Education in Greece», σ. 45.

34. «Η βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση», σ. 11.

35. Κώστας Βασιλείου, «Εκπαίδευση των βιβλιοθηκαρίων», *Βιβλιοθήκες και Πληροφόρηση*, 1/1 (1984), σ. 19.

36. «Συζήτηση για τις βιβλιοθήκες», *Γράμματα και Τέχνες: Μηνιαία Επιθεώρηση Τέχνης, Κριτικής και Κοινωνικού Προβληματισμού*, 28-29 (1984) σ. 17.

37. Στην αγγλική ορολογία αναφέρεται, συνήθως, ως Master in Library Science (MLS), Master in Library and Information Science (MLIS), Master of Science in Library Science (MSLS), Master of Science in Library and Information Science (MSLIS) ή, με την πιο «παραδοσιακή» μορφή, MA/MSc in Library Science.

38. Η χρονική διαφορά για την απόκτηση Διδακτορικού διπλώματος προκύπτει από το γεγονός ότι η σχετική νομοθεσία (ο πιο πρόσφατος σχετικός νόμος είναι ο 3685 του 2008, Φ.Ε.Κ. 148, τχ. Α΄) προβλέπει (άρθ. 9) ότι μπορεί κάποιος να ανακηρυχθεί Υποψήφιος Διδάκτορας, χωρίς να έχει αποκτήσει αντίστοιχο Μ.Δ.Ε. Πάντως, υπήρχαν και βιβλιοθηκονόμοι που κατείχαν Μ.Δ.Ε. στη Βιβλιοθηκονομία από Σχολή του εξωτερικού και μπορούσαν, εκ των πραγμάτων, να προχωρήσουν, μέσα από τις προβλεπόμενες διαδικασίες, στην εκπόνηση μιας Διδακτορικής Διατριβής στην Ελλάδα.

νων επιστημόνων, που θα μπορούσε να προωθήσει στη χώρα την επιστήμη της Βιβλιοθηκονομίας σε εκπαιδευτικό αλλά και επαγγελματικό επίπεδο.

### 6. Η βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση πριν από την ίδρυση Τμημάτων Βιβλιοθηκονομίας

Προτού ιδρυθούν τα Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας, υπήρξαν, βέβαια, προτάσεις αλλά και μεμονωμένες προσπάθειες με στόχο τη λειτουργία εκπαιδευτικών ιδρυμάτων που θα προσέφεραν εκπαίδευση σε υπαλλήλους βιβλιοθηκών στο επιστημονικό πεδίο της Βιβλιοθηκονομίας. Έτσι, μπορεί να εντοπίσει κανείς την αναφορά του Μάργαρη το 1935 για την εκπαίδευση του βιβλιοθηκάρου,<sup>39</sup> αλλά και αργότερα το άρθρο της Πέππα<sup>40</sup> το 1949 για τη σημασία που πρέπει να δοθεί στην ανάπτυξη ενός ομοίμορφου συστήματος εκπαίδευσης για την επαγγελματική μόρφωση των βιβλιοθηκάρων με τη δημιουργία Σχολής Βιβλιοθηκάρων· στο άρθρο αυτό τονίζεται και ότι η βασική κατεύθυνση ενός τέτοιου προγράμματος σπουδών πρέπει να είναι προς την πρακτική εκπαίδευση.

Ελπίδες, παράλληλα, ότι μπορεί να υπάρξει κάποια εξέλιξη στο θέμα της εκπαίδευσης στο χώρο των βιβλιοθηκών δημιουργήθηκαν με την σύσταση του Γενικού Συμβουλίου Βιβλιοθηκών το 1931 (Ν. 5138, Φ.Ε.Κ. 210, τχ. Α'), αλλά και με τον Αναγκαστικό Νόμο 1362 του 1949 (Φ.Ε.Κ. 337, τχ. Α') ο οποίος προέβλεπε, στο άρθ. 19, ότι από την Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος θα οργανώνεται «κατ' έτος ή κατά μακροτέρας χρονικές περιόδους κύκλος σπουδών βιβλιοθηκονομίας, σκοπός του οποίου είναι η ειδική εκπαίδευση των στελεχών προς απόκτηση ειδικευμένου προσωπικού βιβλιοφυλάκων και ταξινόμων». Ωστόσο, και στις δυο περιπτώσεις, οι ελπίδες για τη δημιουργία κάποιου επίσημου κύκλου σπουδών διαψεύστηκαν. Το 1958 υπήρξε άλλη μία πρόταση για ίδρυση δημόσιας Σχολής Βιβλιοθηκονομίας ενσωματωμένης σε κάποιο υπάρχον εκπαιδευτικό ίδρυμα και με διδακτικό προσωπικό από τις δημόσιες βιβλιοθήκες της Ελλάδος.<sup>41</sup> Και σε αυτή την περίπτωση δεν υπήρξε κάποια εξέλιξη ή κρατικό ενδιαφέρον.

39. Δ. Κ. Μάργαρης, *Το έργον και η μόρφωσις του βιβλιοθηκάρου: μια συγκριτική μελέτη του Διεθνούς Ινστιτούτου Πνευματικής Συνεργασίας της Κ.Τ.Ε.*, Αθήνα, Πυρσός, 1935.

40. Στέλλα Πέππα, «Επαγγελματική μόρφωση των βιβλιοθηκάρων», *Ο Βιβλιόφιλος - Le Bibliophile*, 3 (1949) σ. 57.

41. *Πορίσματα της Επιτροπής Γραμμάτων και Καλών Τεχνών*, Αθήνα, 1958, σ. 21-22. Βλ. Σπύρος Κοκκίνης, *Βιβλιοθήκες και Αρχαία ό.π.*, σ. 59.

### 6.1 Σεμινάρια βιβλιοθηκονομίας

Το 1955 και το 1956 η Γεννάδειος Βιβλιοθήκη της Αμερικανικής Σχολής Κλασικών Σπουδών της Αθήνας οργάνωσε βραχύχρονα (δύο ημερών) σεμινάρια Βιβλιοθηκονομίας σε Καβάλα, Ιωάννινα, Ηράκλειο, Πάτρα και Χαλκίδα. Το περιεχόμενο των σεμιναρίων κάλυπτε πρακτικά ζητήματα για τις βιβλιοθήκες και τη στοιχειώδη οργάνωση των συλλογών τους, όπως καταλογογράφηση, ταξινόμηση, συστήματα δανεισμού κλπ. Το 1957 διοργανώθηκαν νέα σεμινάρια, με πιο λεπτομερές και ανεπτυγμένο περιεχόμενο και πάλι από την Γεννάειο Βιβλιοθήκη σε συνεργασία με τη βιβλιοθήκη του Κολλεγίου Αθηνών. Διήρκεσαν δύο εβδομάδες και τα παρακολούθησαν εξήντα υπάλληλοι βιβλιοθηκών.<sup>42</sup> Η σπουδαιότητα της οργάνωσης των σεμιναρίων έγκειται, πέρα από το προφανές, στη συνειδητοποίηση, τουλάχιστον από την πλευρά των ανθρώπων που σχετίζονταν άμεσα με το δίκτυο των βιβλιοθηκών, της αναγκαιότητας για τη δημιουργία ενός συστήματος σταθερής και διαρκούς εκπαίδευσης γύρω από τις βιβλιοθήκες.<sup>43</sup>

Εν τω μεταξύ, καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του 1960, και παράλληλα με τη λειτουργία της Σχολής της Χ.Ε.Ν., πραγματοποιήθηκαν διάφορα σεμινάρια εκπαίδευσης για τους βιβλιοθηκάρους. Ο Kirkegaard, για παράδειγμα, στην αναφορά που συνέταξε αναφέρει τη διοργάνωση σεμιναρίων βιβλιογραφίας το 1964 με διαλέξεις που κάλυπταν θέματα όπως: η συνεισφορά της βιβλιογραφίας στην επιστήμη και τη μάθηση, ιστορία των ελληνικών βιβλιογραφιών, κατάλογοι βιβλιοθηκών και βιβλιοπωλείων, εθνικές βιβλιογραφίες, διεθνείς βιβλιογραφικοί οργανισμοί κ.ά., τις οποίες παρακολούθησαν τριάντα δύο υπάλληλοι βιβλιοθηκών.<sup>44</sup> Επιπλέον, το 1967 και 1968 πραγματοποιήθηκαν σεμινάρια βιβλιοθηκονομίας τα οποία παρακολούθησαν 135 άτομα. Μετά το τέλος του 2ου σεμιναρίου δημιουργήθηκε το καταστατικό ίδρυσης της Ε.Ε.Β., ενώ ξεκίνησε και η υλοποίηση του συλλογικού καταλόγου των βιβλιοθηκών της Αθήνας, καθώς και του συλλογικού καταλόγου επιστημονικών περιοδικών στις ελληνικές βιβλιοθήκες.<sup>45</sup> Από το 1970 και εξής, η εκπαίδευση στη βιβλιοθηκονομική

42. Stella Peppas-Xeflouta, «Libraries in Greece», *UNESCO Bulletin for Libraries*, XII/2-3 (1958), σ. 29-31. Στο άρθρο δίδονται κάποιες πληροφορίες για αυτά τα βιβλιοθηκονομικά σεμινάρια και αναφέρεται ότι το Υπουργείο Παιδείας συμμετείχε στην οργάνωσή τους.

43. G. M. Cacouris, «Library Education in Greece», στο A. Kent, H. Lancour και J.E. Daily (επιμ.), *Encyclopedia of Library and Information Science*, Marcel Dekker, Νέα Υόρκη, 1973, σ. 191.

44. P. Kirkegaard, *Greece: library development*, ό.π., σ. 9-10.

45. Βλ. τις πληροφορίες που παραθέτει για την προσπάθεια αυτή η Λουκία Δρού-

εργασία των υπαλλήλων γινόταν με κρατική μέριμνα, με ετήσια σεμινάρια δέκα περίπου εβδομάδων τα οποία ανέλαβε η Σχολή της Χ.Ε.Ν.<sup>46</sup>

## 6.2 Η Σχολή της Χ.Ε.Ν. και τα πρώτα βιβλιοθηκονομικά εγχειρίδια

Το κενό που δημιουργούσε η απουσία κρατικής πρόνοιας για την ίδρυση Σχολής ή Τμήματος Βιβλιοθηκονομίας κάλυψε σε ένα βαθμό η ιδιωτική πρωτοβουλία, αρχικά με την οργάνωση σεμιναρίων εκπαίδευσης του προσωπικού των βιβλιοθηκών και, αργότερα, με την έναρξη λειτουργίας της Σχολής Βιβλιοθηκονομίας στο πλαίσιο της Χριστιανικής Ένωσης Νεανίδων (Χ.Ε.Ν.). Τον Σεπτέμβριο του 1961, λοιπόν, έλαβε χώρα η πρώτη σημαντική εξέλιξη στο χώρο της εκπαίδευσης των εργαζομένων στις βιβλιοθήκες στην Ελλάδα και δεν ήταν άλλη από την έναρξη λειτουργίας της Σχολής Βιβλιοθηκονομίας στη Χ.Ε.Ν. στην Αθήνα. Αυτό το ετήσιο πρόγραμμα σπουδών (Παράρτημα Α:1) αποτέλεσε την πρώτη, επαγγελματικής μορφής, οργανωμένη εκπαίδευση στο χώρο των βιβλιοθηκών στην Ελλάδα. Αν και το 1964 έλαβε κρατική πιστοποίηση (Φ.Ε.Κ. 409, τχ. Β΄) η σχολή αυτή δεν υπήρξε ποτέ ανώτερο εκπαιδευτικό ίδρυμα: ήταν μία επαγγελματική σχολή μέσης εκπαίδευσης για απόφοιτους Γυμνασίου που εργάζονταν (ή ήθελαν να εργαστούν) σε βιβλιοθήκες.<sup>47</sup>

Η εισαγωγή στη Σχολή, όπως ήταν, άλλωστε, αναμενόμενο, δεν απαιτούσε βιβλιοθηκονομικές γνώσεις. Οι προϋποθέσεις εισαγωγής ήταν ένα απολυτήριο σχολείου δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, μία συνέντευξη, εξετάσεις στην έκθεση ιδεών και η γνώση της αγγλικής γλώσσας. Τη διδασκαλία των μαθημάτων ανέλαβαν βιβλιοθηκάριοι από την περιοχή της Αθήνας, και οι ιδιαίτερες συνθήκες της περιόδου περιόρισαν, αναγκαστικά, τη δράση της συγκεκριμένης Σχολής στην ευρύτερη περιοχή της Αθήνας, καθώς ελάχιστοι σπουδαστές προέρχονταν από άλλες πόλεις. Συνολικά, αποφοίτησαν από τη Σχολή 288 άτομα, από το 1961 έως το 1977.<sup>48</sup>

Η σημασία της προσπάθειας που κατεβλήθη μέσα από τη Σχολή της

---

λια, «Συλλογικός κατάλογος επιστημονικών περιοδικών βιβλιοθηκών Ελλάδος», *Ο Ερασιστής*, τχ. 53 (1971) σ. 220.

46. G. M. Cacouris, ό.π., σ. 194.

47. Με το Π.Δ. 726 του 1979 (Φ.Ε.Κ. 218, τχ. Α΄) οι πτυχιούχοι της Σχολής της Χ.Ε.Ν. είχαν τη δυνατότητα εισαγωγής στο Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας της Αθήνας μέσω ειδικών εισαγωγικών εξετάσεων.

48. Σταματίνα Τσάφου κ.ά., «Η βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση στην Ελλάδα», *Νέοι Δρόμοι Πληροφόρησης, 7ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ελλήνων Βιβλιοθηκάρων, Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκάρων*, Αθήνα, 1993, σ. 173.



Χ.Ε.Ν.<sup>49</sup> δεν περιορίζεται μόνο στην προσφορά επιστημονικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης των υπαλλήλων που εργάζονταν σε βιβλιοθήκες σε θέματα Βιβλιοθηκονομίας. Είναι σημαντικό και το γεγονός ότι δόθηκε η ευκαιρία στους υπαλλήλους των βιβλιοθηκών που παρακολουθούσαν τα μαθήματα της Σχολής να έρθουν σε επαφή μεταξύ τους, να δημιουργήσουν, δηλαδή, ένα είδος κοινωνικού δικτύου που δεν υπήρχε πριν. Έτσι, ξεκίνησε, μέσα από την εκπαίδευση αυτή αλλά και τα σεμινάρια που συνεχίζονταν, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, μία μορφή συνδικαλισμού, που οδήγησε, τελικά, στην ίδρυση της Ένωσης Ελλήνων Βιβλιοθηκάρων<sup>50</sup> (Ε.Ε.Β.) το 1969<sup>51</sup> και δρομολόγησε τις προσπάθειες που είχαν ως αποτέλεσμα την ίδρυση του πρώτου Τμήματος Βιβλιοθηκονομίας στην Αθήνα το 1977.

Ένα άλλο στοιχείο που χαρακτηρίζει αυτή την περίοδο εξελίξεων στο επαγγελματικό και εκπαιδευτικό επίπεδο, είναι η σχετική με τη βιβλιοθηκονομία συγγραφική δραστηριότητα, έστω και περιορισμένη, που υποδεικνύει, με έναν διαφορετικό τρόπο, μία πρώτη μετάβαση από τον βιβλιοθηκονομικό Μεσαίωνα σε μια εποχή που υπάρχουν τα πρώτα ψήγματα επιστημοσύνης στο χώρο της Βιβλιοθηκονομίας: έχουμε τα πρώτα, για τον ελληνικό χώρο, βιβλιοθηκονομικά εγχειρίδια στην ελληνική γλώσσα.<sup>52</sup>

---

49. Όσον αφορά την ιστορία της Χ.Ε.Ν. και την εκπαιδευτική δραστηριότητα που η ίδια ανέπτυξε, εξακολούθησε να λειτουργεί, μετά το 1977, η Ανωτέρα Σχολή Κοινωνικής Εργασίας – χωρίς να παρέχεται, πλέον, βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση – και το 1979 πέρασε στον έλεγχο του Ιδρύματος Αναπτύξεως Κοινωνικής Εργασίας (Ι.Α.Κ.Ε.) με το Π.Δ. 702 (Φ.Ε.Κ. 209 τχ. Α'). Τέλος, η Σχολή αυτή εντάχθηκε το 1983 στο Τ.Ε.Ι. Αθηνών. Ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει στη σημαντική συμβολή του Γεωργίου Κακούρη, καθώς ήταν εκείνος που «εισήγαγε» τη βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση στην Ελλάδα, αρχικά με τη μορφή σεμιναρίων, στη συνέχεια με τη Σχολή της Χ.Ε.Ν. και, τελικά, μέσα από τις προσπάθειες οι οποίες οδήγησαν στην ίδρυση του Τμήματος Βιβλιοθηκονομίας της Αθήνας.

50. Δύο δεκαετίες πριν, και συγκεκριμένα το Σεπτέμβριο του 1949, ανακοινώθηκε η ίδρυση ένωσης βιβλιοθηκάρων κατά τη διάρκεια ομιλιών που οργάνωσε το Υπ. Παιδείας και το Γενικό Συμβούλιο Βιβλιοθηκών, κατά τις οποίες δόθηκε η αφορμή για την ίδρυση της πρώτης Επαγγελματική Ένωσης Βιβλιοθηκάρων Ελλάδος. Σκοπός της ένωσης θα ήταν η βελτίωση του επαγγέλματος του βιβλιοθηκάρου και η επιστημονική παρακολούθηση όλων των ζητημάτων που αφορούν το επάγγελμα αυτό. Ουσιαστικά όμως επρόκειτο για εκδήλωση προθέσεων, οι οποίες, τελικά, δεν ευδοχώθηκαν. Βλ. «Ένωσις βιβλιοθηκάρων της Ελλάδος», *Ο Βιβλιόφιλος* 4 (1949), σ. 76.

51. Το καταστατικό της Ένωσης συντάχθηκε το 1968, ενώ το πρώτο Διοικητικό Συμβούλιο εκλέχθηκε τον Νοέμβριο του 1969. Το 1981 ψηφίστηκε νέο καταστατικό στη δημοτική.

52. Βλ. ενδεικτικά, Γεώργιος Μιχ. Κακούρης, *Κανόνες καταλογογραφίσεως: επιλογή και προσαρμογή εκ του Αγγλοαμερικανικού κώδικος*, Αθήνα, Κολλέγιο Αθηνών,

### 6.3 Πρόταση ιδρύματος Fulbright

Σχετικές με την προσπάθεια ανάπτυξης προγραμμάτων σπουδών στην Ελλάδα υπήρξαν και οι προσπάθειες και οι εισηγήσεις του Richard Philips Palmer. Πιο συγκεκριμένα, στο τέλος της δεκαετίας του 1970, το Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης ζήτησε τη διενέργεια έρευνας για τις ανάγκες της ελληνικής Βιβλιοθηκονομίας και με την οικονομική ενίσχυση του ιδρύματος Fulbright, ο Palmer ανέλαβε να ετοιμάσει μία αξιολογική έκθεση.<sup>53</sup> Στις αρχές του 1978 πήρε συνεντεύξεις από έλληνες βιβλιοθηκονόμους και ακαδημαϊκούς στη Θεσσαλονίκη και την Αθήνα και, στη συνέχεια, εισηγήθηκε τη δημιουργία μεταπτυχιακών προγραμμάτων στις δύο αυτές πόλεις. Πρότεινε, ακόμα, να παρέχει το ίδρυμα Fulbright ένα σύμβουλο για να βοηθήσει στην ανάπτυξη του προγράμματος στη Θεσσαλονίκη. Τελικά, το Ίδρυμα Fulbright προχώρησε σε οργάνωση διαλέξεων για δύο ακαδημαϊκά έτη (1979-80 και 1980-81) στο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης, χωρίς ωστόσο να υπάρξει κάποια εξέλιξη σχετική με την πρότασή του Palmer για τα μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών.<sup>54</sup>

## 7. Εκθέσεις εμπειρογνομόνων της UNESCO

Τη δεκαετία του 1960 στις επιστημονικές και επαγγελματικές εξελίξεις στο χώρο της Βιβλιοθηκονομίας στην Ελλάδα δεσπόζει η παρουσία δύο εμπειρογνομόνων, απεσταλμένων της UNESCO, με σκοπό να μελετήσουν τις συνθήκες που επικρατούν στη χώρα και με τις προτάσεις τους να προωθήσουν την ανάπτυξη ενός οργανωμένου δικτύου εκπαίδευσης στο χώρο των βιβλιοθηκών. Οι δύο αυτοί εμπειρογνώμονες, οι Carnovsky και Kirkegaard, επισκέφτηκαν την Ελλάδα μετά από πρόσκληση της Ελληνικής Κυβέρνησης στις αρχές της δεκαετίας του 1960. Συγκεκριμένα, ο Carnovsky ήρθε στην Ελλάδα το 1960 και ο Kirkegaard το 1962.

### 7.1 Προτάσεις του Leon Carnovsky

Στην αναφορά που συνέταξε ο Carnovsky το 1961 πρότεινε τη δημιουργία ενός εκπαιδευτικού προγράμματος διαρθρωμένου σε τρεις άξονες:<sup>55</sup>

1969. Κυριάκος Ντελόπουλος, *Κανόνες ταξίθετης δελτίων καταλόγου*, Αθήνα, Κολλέγιο Αθηνών, 1969. Ιωάννης Μ. Χατζηφώτης, *Εγχειρίδιο βιβλιογραφίας*, Αθήνα 1969. Ρωξάνη Φέσσα - Λίτσα Κάρη, *Η βιβλιοθήκη. Οργάνωσις-λειτουργία*, Αθήνα 1970.

53. Ο τίτλος της έκθεσης είναι, Greek libraries: problems and proposals, Report for the U.S. Educational Foundation, 5 March 1978.

54. J. Krikelas, «Education for librarianship in Greece», ό.π., σ. 232.

55. Leon Carnovsky, *A library school for Greece: a prospectus*, Παρίσι, UNESCO, 1961. διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: [http://unesdoc.unesco.org/ulis/cgi-bin/ulis.pl?catno=185749&set=%204B%2034D92A\\_0\\_456&gp=1&mode=e&lin=1&ll=1](http://unesdoc.unesco.org/ulis/cgi-bin/ulis.pl?catno=185749&set=%204B%2034D92A_0_456&gp=1&mode=e&lin=1&ll=1).

- Οργάνωση των συλλογών στις βιβλιοθήκες
- Χρήση των συλλογών στις βιβλιοθήκες, και
- Ιστορία των βιβλίων και των βιβλιοθηκών/προγραμματισμός βιβλιοθηκών

Ο Carnovsky θεώρησε το Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης ως ιδανικό πλαίσιο για τη λειτουργία της Σχολής Βιβλιοθηκονομίας και πρότεινε την ένταξή της στη Φιλοσοφική Σχολή. Πίστευε ότι η καλά οργανωμένη βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου, αλλά και η Δημοτική Βιβλιοθήκη της Θεσσαλονίκης θα προσέφεραν το απαραίτητο υπόβαθρο για την ενίσχυση της διδασκαλίας των βιβλιοθηκονομικών μαθημάτων. Οι υποψήφιοι φοιτητές που θα ήθελαν να εγγραφούν στη Σχολή, θα παρακολουθούσαν για δύο χρόνια τα μαθήματα της Φιλοσοφικής Σχολής ενώ η εκπαίδευση στη Βιβλιοθηκονομία θα πραγματοποιούνταν στο τρίτο και τέταρτο έτος. Υπογράμμισε, επίσης, την αναγκαιότητα οργάνωσης σεμιναρίων για την εκπαίδευση των υπαλλήλων που εργάζονταν ήδη σε βιβλιοθήκες.

Ο Carnovsky εισηγήθηκε ένα πρόγραμμα σπουδών (Παράρτημα Α:2) λαμβάνοντας υπ' όψιν τις ιδιαίτερες συνθήκες που επικρατούσαν εκείνη την περίοδο στην Ελλάδα, τις, σχεδόν, πρωτόγονες συνθήκες οργάνωσης στις ελληνικές βιβλιοθήκες (πολλές δε διέθεταν καν αλφαβητικό κατάλογο) αλλά και το γεγονός ότι μία νέα προσπάθεια, όπως αυτή, θα έπρεπε να τεθεί υπό την αιγίδα ενός εκπαιδευτικού ιδρύματος εγνωσμένης αξίας. Το πρόγραμμα σπουδών είχε μια γενική κατεύθυνση προς τις Ανθρωπιστικές και Κοινωνικές Επιστήμες, με κάποια, βέβαια, εξειδικευμένα μαθήματα στην Επιστήμη της Βιβλιοθηκονομίας.

## *7.2 Οι προτάσεις του Kirkegaard και τα αποτελέσματα των δύο εκθέσεων*

Λίγα χρόνια αργότερα άλλος ένας εκπρόσωπος της UNESCO, ο Preben Kirkegaard ήρθε στην Ελλάδα με τον ίδιο σκοπό: να μελετήσει, δηλαδή, τις συνθήκες που επικρατούσαν στο χώρο των βιβλιοθηκών και να προτείνει την ίδρυση Σχολής Βιβλιοθηκονομίας. Στην αναφορά του ο Kirkegaard εισηγήθηκε, όπως έχει ήδη αναφερθεί, τη δημιουργία ανεξάρτητης Σχολής στην Αθήνα, αφού επισήμανε ότι ο Πρύτανης και οι καθηγητές του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης υποστηρίζουν την πρόταση του Carnovsky, αλλά δεν υπάρχει ανάλογη υποστήριξη από το Υπουργείο Παιδείας. Ο Kirkegaard κατέληξε σε διαφορετική πρόταση από τον Carnovsky λαμβάνοντας υπ' όψιν ότι θα ήταν μάλλον δύσκολο να βρεθούν αρκετοί επαγγελματίες βιβλιοθηκάριοι στην Θεσσαλονίκη για να υποστηρίξουν το εκπαι-

---

Στοιχεία της αναφοράς του δημοσιεύτηκαν, επίσης, στο άρθρο του ίδιου «Greece», *Library Trends* 12/2 (1963), σ. 158-165.

δευτικό πρόγραμμα της Σχολής, αλλά και το γεγονός ότι η Αθήνα αφενός συγκέντρωνε ένα σημαντικό ποσοστό του ελληνικού πληθυσμού, και αφετέρου διέθετε περισσότερες βιβλιοθήκες.

Σε ό,τι αφορά στο πρόγραμμα σπουδών, αντί για τους τρεις άξονες που εισηγήθηκε ο Carnovsky, διατύπωσε την άποψη οι εκπαιδευτικοί στόχοι θα έπρεπε να καθορισθούν με βάση τις τρεις ομάδες εργαζομένων στις βιβλιοθήκες. Οι στόχοι αυτοί θα εκπληρώνονται μέσα από δύο κατευθύνσεις στο πρόγραμμα σπουδών, το οποίο θα διαρκούσε ένα ακαδημαϊκό έτος. Συγκεκριμένα, οι ομάδες εργαζομένων που πρότεινε να ληφθούν υπ' όψιν για τον σχεδιασμό του προγράμματος σπουδών ήταν:

- Βιβλιοθηκάριοι ειδικών ή μεγάλων δημόσιων βιβλιοθηκών
- Βοηθοί (library assistants)
- Βιβλιοθηκάριοι επικεφαλής μικρών δημόσιων βιβλιοθηκών

Η πρώτη ομάδα θα παρακολουθούσε τα μαθήματα της πρώτης κατεύθυνσης, ενώ οι επόμενες δύο τα μαθήματα της δεύτερης. Προκειμένου να εισαχθεί κάποιος στην πρώτη κατεύθυνση, θα έπρεπε να είναι πτυχιούχος Πανεπιστημιακής Σχολής, ενώ για τη δεύτερη κατεύθυνση ήταν απαραίτητο να κατέχει, ο υποψήφιος, απολυτήριο γυμνασίου. Με τον τρόπο αυτό, η Σχολή θα λειτουργούσε ως προπτυχιακό και μεταπτυχιακό ίδρυμα, σε μία προσπάθεια να καλύψει τις μεγάλες ανάγκες της χώρας τόσο σε διευθυντές βιβλιοθηκών όσο και σε επαγγελματίες βιβλιοθηκάριους, καταλογογράφους αλλά και βοηθούς. Το πρόγραμμα σπουδών που πρότεινε ο Kirkegaard (Παράρτημα Α:3) ήταν προσανατολισμένο στη Βιβλιοθηκονομία περισσότερο από το αντίστοιχο του Carnovsky. Τέλος, σύμφωνα με την έκθεση Kirkegaard η UNESCO θα χρηματοδοτούσε την ίδρυση και λειτουργία της ανεξάρτητης Σχολής Βιβλιοθηκονομίας για τέσσερα ακαδημαϊκά έτη (1962-1966) με το συνολικό ποσό των 44.500 δολαρίων.

Ωστόσο, παρά τις ελπίδες που, πιθανώς, καλλιεργήθηκαν με τις εκθέσεις αυτές, καμία από τις δύο προτάσεις δεν υλοποιήθηκε σε κάποιο επίπεδο.<sup>56</sup> Η Ελλάδα δεν έχασε μόνο ένα σημαντικό ποσό, με το οποίο θα χρηματοδοτούνταν η ίδρυση Σχολής Βιβλιοθηκονομίας. Κυρίως έχασε μία μοναδική ευκαιρία –καθώς υπήρχε, ταυτόχρονα με το εθνικό, και διεθνές ενδιαφέρον– να οργανώσει ένα πρόγραμμα σπουδών, το οποίο θα είχε διαδραματίσει ενδεχομένως σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη ενός καλά οργανωμένου και, πιθανώς, διασυνδεδεμένου δικτύου βιβλιοθηκών σε ολόκληρη τη χώρα.

56. Φαίνεται, παρ' όλα αυτά, ότι κάποιες από τις προτάσεις του Kirkegaard για το περιεχόμενο του προγράμματος σπουδών, συμπεριελήφθησαν, στο πρώτο πρόγραμμα σπουδών που εφαρμόστηκε στο Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας της Αθήνας.

## 8. Προπτυχιακές σπουδές στη Βιβλιοθηκονομία

Η πορεία των σπουδών βιβλιοθηκονομίας σε ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα, ξεκινά το 1977, όταν λειτούργησε το πρώτο Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας στην Ελλάδα.<sup>57</sup> Σημαντικό ρόλο στην ίδρυσή του διαδραμάτισε η Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκαρίων, η οποία από την ημέρα της ίδρυσής της υπογράμμιζε διαρκώς την αναγκαιότητα ίδρυσης σχετικού Τμήματος. Ωστόσο, πρέπει να επισημανθεί ότι μετά τα πρώτα χρόνια λειτουργίας των Τμημάτων Βιβλιοθηκονομίας στα Τ.Ε.Ι., η παρεμβατική της δύναμη υπήρξε, μάλλον, περιορισμένη, σε ότι αφορά την εξέλιξη της βιβλιοθηκονομικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα.<sup>58</sup>

Το Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας εντάχθηκε στην Ανωτέρα Σχολή Στελεχών Επιχειρήσεων (Α.Σ.Σ.Ε.) του Κ.Α.Τ.Ε.Ε. της Αθήνας, ενώ λίγα χρόνια αργότερα, και συγκεκριμένα το 1981, ξεκινά τη λειτουργία του το δεύτερο Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας (Π.Δ. 401, Φ.Ε.Κ. 74, τχ. Α'/1982),<sup>59</sup> στην Α.Σ.Σ.Ε. του Κ.Α.Τ.Ε.Ε. της Θεσσαλονίκης.<sup>60</sup> Τέλος, το 1993 ξεκίνησε τη

57. Δεν κατέστη δυνατό να εντοπιστεί η ιδρυτική πράξη του Τμήματος Βιβλιοθηκονομίας της Αθήνας. Ωστόσο, στο Φ.Ε.Κ. 112, τχ. Α'/1977 (Εισαγωγή σπουδαστών σε Ανώτερες και Ανώτατες Σχολές) αναφέρεται και το Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας (αρθρ. 13).

58. Εν τούτοις, δεν πρέπει να παραγνωρισθεί ότι υπήρξαν προσπάθειες από την Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκαρίων να συμβάλει στην άμβλυνση των προβλημάτων με την υποβολή προτάσεων και εισηγήσεων προς μια κατεύθυνση ορθολογισμού της λειτουργίας αλλά και των αποτελεσμάτων των εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Εισηγήθηκε, λοιπόν, την αναβάθμιση των δύο Τμημάτων των Τ.Ε.Ι. σε πανεπιστημιακά Τμήματα σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη, τα οποία και θα λειτουργούν αυτόνομα. Επίσης, πρότεινε ο συνολικός αριθμός εισακτέων να μην υπερβαίνει τους 150 ετησίως, τη δημιουργία προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών με 15 εισακτέους ανά έτος και, τέλος, επεσήμανε την αναγκαιότητα νομοθετικής ρύθμισης που θα εξασφάλιζε την ύπαρξη θέσεων για βιβλιοθηκονόμους στο δημόσιο τομέα και ότι σε αυτές τις θέσεις θα προσλαμβάνονται πτυχιούχοι βιβλιοθηκονόμοι. «Για την εκπαίδευση των βιβλιοθηκονόμων: εισήγηση της επιτροπής εκπαίδευσης της Ένωσης Ελλήνων Βιβλιοθηκαρίων», *Βιβλιοθήκες και Πληροφόρηση*, 7 (1992), σ. 6.

59. Τον Σεπτέμβριο του 1981 εισήχθησαν οι πρώτοι φοιτητές, ενώ το Τμήμα ιδρύθηκε, επίσημα, τον Ιούνιο του 1982.

60. Η ιστορία της Τεχνολογικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα τις τελευταίες δεκαετίες μπορεί, συνοπτικά, να καταγραφεί ως εξής: Το 1970 ιδρύθηκαν με το Νομοθετικό Διάταγμα 652 (Φ.Ε.Κ. 180, τχ. Α') τα Κέντρα Ανωτέρας Τεχνικής Εκπαίδευσης (Κ.Α.Τ.Ε.), τα οποία το 1977 αντικαταστάθηκαν από τα Κέντρα Ανώτερης Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (Κ.Α.Τ.Ε.Ε.) με τον Ν. 576 (Φ.Ε.Κ. 102, τχ. Α'). Τέλος, όσον αφορά τη μορφή και την ονομασία των Τεχνολογικών Ιδρυμάτων, το 1983 τα Κ.Α.Τ.Ε.Ε. αντικαταστάθηκαν από τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Τ.Ε.Ι.) με τον Ν. 1404. Μία πιο πρόσφατη εξέλιξη για τα Τ.Ε.Ι. είναι ο Ν. 2916 του 2001 (Φ.Ε.Κ. 114, τχ. Α') με τον οποίο εντάσσονται σε ενιαία τριτοβάθμια εκπαίδευση μαζί με τα

λειτουργία του το Τμήμα Αρχειονομίας και Βιβλιοθηκονομίας του Ιονίου Πανεπιστημίου.<sup>61</sup>

### 8.1 Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη

Οι πολλές και σημαντικές ελλείψεις στην οργάνωση του υλικού των ελληνικών βιβλιοθηκών,<sup>62</sup> επηρέασαν σημαντικά την εκπαίδευση που προσέφεραν τα Τμήματα της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης. Τα προγράμματα σπουδών που καταρτίστηκαν προσανατολίσθηκαν στην τεχνική-πρακτική φύση του επαγγέλματος, και εκφράστηκε ο προσανατολισμός αυτός με την διδασκαλία πολλών μαθημάτων σχετικών με την ταξινόμηση, την καταλογογράφηση, την ευρετηρίαση κλπ. ενώ, την ίδια στιγμή, τα σχετικά με τη διοίκηση των βιβλιοθηκών μαθήματα είχαν δευτερεύουσα σημασία.

Αυτή η επιλογή, μετά την ίδρυση των Τ.Ε.Ι. το 1983, ήταν αναμενόμενη και κατά βάσιν ορθή, καθώς οι ασυστηματοποίητες ελληνικές δημόσιες βιβλιοθήκες χρειάζονταν στελέχη με ικανότητες οργάνωσης συλλογών και δημιουργίας, συχνά εκ του μηδενός, καταλόγων και ευρετηρίων. Οι απόφοιτοι, λοιπόν, των Τ.Ε.Ι. διδάσκονταν, και εξακολουθούν να διδάσκονται ακόμη και σήμερα, σε όλη, σχεδόν, τη διάρκεια των σπουδών τους σχετικά «τεχνικά» μαθήματα. Την αναγκαιότητα παροχής τεχνικής εκπαίδευσης στους απόφοιτους των δύο Τμημάτων επέτεινε και ενίσχυσε και η απουσία ενός Εθνικού Βιβλιογραφικού Κέντρου, το οποίο, όπως γίνεται, βέβαια, σε άλλες χώρες, θα αναλάμβανε, κεντρικά, το έργο της επεξεργασίας του υλικού των βιβλιοθηκών με τη μορφή δελτίων καταλόγου ή εγγραφών MARC (Machine Readable Cataloguing).

Το Τμήμα της Αθήνας, κατά τα πρώτα χρόνια λειτουργίας του, επικρίθηκε λόγω της έλλειψης, όπως έχει αναφερθεί, διαθέσιμων πόρων για την ενίσχυση της εκπαιδευτικής διαδικασίας, αλλά και της ανεπάρκειας σε κατάλληλα καταρτισμένο διδακτικό προσωπικό.<sup>63</sup> Σύμφωνα με το Ν. 576

---

Πανεπιστήμια. Εξακολουθούν, ωστόσο, να μην έχουν τη δυνατότητα οργάνωσης προγραμμάτων μεταπτυχιακών σπουδών.

61. Το Τμήμα Αρχειονομίας και Βιβλιοθηκονομίας συμπεριλαμβανόταν στην ιδρυτική πράξη του Ιονίου Πανεπιστημίου, σύμφωνα με το Π.Δ. 83/1984, Φ.Ε.Κ. 31, τχ. Α'.

62. Σύμφωνα με έρευνα της Ένωσης Ελλήνων Βιβλιοθηκάρων το 1982, το 72% των δημοτικών-κοινοτικών βιβλιοθηκών στην Ελλάδα ήταν ανοργάνωτες, «Οι βιβλιοθήκες και οι υπηρεσίες πληροφόρησης στην Ελλάδα - Βάση για την Εθνική ανάπτυξη, Αντιπροσωπεία της ΕΕΒ στο 50ό Συνέδριο της IFLA στο Ναϊρόμπι, Αύγουστος 1984», *Βιβλιοθήκες - Υπηρεσίες Πληροφόρησης - Βάση για εθνική ανάπτυξη*, Αθήνα, Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκάρων, 1984, σ. 13.

63. Βλ. και τα όσα αναφέρονται στο περιοδικό *Διαβάζω*, τχ. 23 (1979) σ. 23.

του 1977 (Φ.Ε.Κ. 102, τχ. Α΄) για να διορισθεί κάποιος καθηγητής στα Κ.Α.Τ.Ε.Ε. έπρεπε να διαθέτει απλώς πέντε χρόνια συναφούς επαγγελματικής προϋπηρεσίας και ένα πτυχίο πανεπιστημίου σε σχετικό επιστημονικό τομέα.<sup>64</sup> Όπως ήταν αναμενόμενο, στην περίπτωση του Τμήματος Βιβλιοθηκονομίας της Αθήνας, η συνάφεια του επαγγελματικού έργου και του πτυχίου κρίθηκε με σχετική ευρύτητα, με αποτέλεσμα, τα πρώτα χρόνια λειτουργίας του, να μπορεί να στελεχωθεί με διδακτικό προσωπικό προερχόμενο, για παράδειγμα, από Σχολές Νομικής, Οικονομικών ή Φιλοσοφίας. Η διάρκεια των σπουδών, και στα δύο Τμήματα των Τ.Ε.Ι., ήταν επτά εξάμηνα, εκ των οποίων τα έξι ήταν αφιερωμένα στη διδασκαλία μαθημάτων, ενώ στο έβδομο οι φοιτητές πραγματοποιούσαν πρακτική άσκηση σε βιβλιοθήκες, σύμφωνα με το Π.Δ. 174 του 1985 (ΦΕΚ 59, τχ. Α΄).<sup>65</sup>

Βασικό ζήτημα τα πρώτα χρόνια λειτουργίας των Τμημάτων αποτέλεσε το γεγονός ότι δεν υπήρξε κάποια νομοθετική πρόβλεψη ώστε να δοθεί η δυνατότητα διδάξουν στο Τμήμα της Αθήνας –με μια σχετική πρόβλεψη/εξαιρέση από τον νόμο, για ένα εύλογο χρονικό διάστημα– επαγγελματίες βιβλιοθηκονόμοι, οι οποίοι διέθεταν πρακτική γνώση και εμπειρία χωρίς να είναι απόφοιτοι κάποιας Πανεπιστημιακής Σχολής/Τμήματος. Επισημαίνεται, ότι, όπως είναι φυσικό, δε θα μπορούσε να υπάρξει ένα ικανός αριθμός καθηγητών που να διαθέτουν τα απαραίτητα προσόντα, όπως ορίζονταν από το νόμο, καθώς δεν παρεχόταν από κάποιο ανώτατο ίδρυμα στην Ελλάδα, μέχρι τότε, εκπαίδευση σε αυτόν τον επιστημονικό τομέα. Επιπλέον, όσοι είχαν σπουδάσει στο εξωτερικό εργαζόνταν ήδη, στις περισσότερες περιπτώσεις, σε μεγάλες βιβλιοθήκες. Αντίστοιχο ζήτημα υπήρξε κατά τα πρώτα χρόνια λειτουργίας του Τμήματος της Θεσσαλονίκης.<sup>66</sup>

---

64. Το Π.Δ. 171/1979 (Φ.Ε.Κ. 45, τχ. Α΄), προέβλεπε θέσεις προσωπικού για την Α.Σ.Σ.Ε. του Κ.Α.Τ.Ε.Ε. Αθηνών, στις βαθμίδες καθηγητή (μία) και καθηγητή εργαστηρίων (μία) για πτυχιούχους Ανώτατης Σχολής Βιβλιοθηκονομίας ή Φιλοσοφικής Σχολής ή Νομικής Σχολής ή ΑΣΟΕΕ (Ανώτατη Σχολή Οικονομικών και Εμπορικών Επιστημών) ή ΠΑΣΠΕ (Πάντειος Ανώτατη Σχολή Πολιτικών Επιστημών) ή ΑΒΣ (Ανώτατη Βιομηχανική Σχολή) εξειδικευμένου στη Βιβλιοθηκονομία για κάθε περίπτωση.

65. Διευκρινίζεται ότι σύμφωνα με το άρθρ. 2 του συγκεκριμένου Π.Δ., η πρακτική άσκηση διαρκούσε οκτώ μήνες και χωριζόταν σε δύο περιόδους: η πρώτη διαρκούσε δύο μήνες (τέταρτο ή πέμπτο εξάμηνο σπουδών, εκτός του χρόνου των μαθημάτων), ενώ η δεύτερη περίοδος διαρκούσε έξι μήνες (μετά το τελευταίο εξάμηνο των μαθημάτων). Στο Τμήμα της Αθήνας, η εξάμηνη πρακτική άσκηση γινόταν, αρχικά, σε κάθε είδους διακοπές (Χριστουγέννων, Πάσχα, κλπ), ενώ, στη συνέχεια, μόνο κατά τη διάρκεια των καλοκαιρινών διακοπών.

66. Με το Π.Δ. 401/1982 προβλέφθηκαν τρεις θέσεις προσωπικού στο Τμήμα

Η έναρξη λειτουργίας του Τμήματος της Θεσσαλονίκης συνοδεύτηκε και από μία, διοικητικής φύσης, αστοχία, καθώς οι πρώτοι εισαχθέντες δήλωσαν την προτίμησή τους για εισαγωγή στο «Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας» όχι πριν τις εισαγωγικές εξετάσεις, αλλά αφού είχαν εισαχθεί στην Ανωτέρα Σχολή Στελεχών Επιχειρήσεων του Κ.Α.Τ.Ε.Ε.<sup>67</sup> Οι επιτυχόντες δηλαδή στη Σχολή δήλωναν την προτίμησή τους για εγγραφή είτε στο Τμήμα Στελεχών Λογιστηρίου, είτε στο Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας. Ήταν, βέβαια, αναμενόμενο ο αριθμός των εισαχθέντων που επέλεγαν το Τμήμα της Βιβλιοθηκονομίας να είναι μικρός, καθώς πολλοί δεν γνώριζαν ούτε την ύπαρξή του πριν κληθούν να επιλέξουν. Τελικά κάποιιοι γράφτηκαν στο Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας παρ' όλο που αρχικά είχαν δηλώσει την προτίμησή τους στο Τμήμα Στελεχών Λογιστηρίου.<sup>68</sup>

### 8.1.1 Προγράμματα σπουδών

Για τις ανάγκες της ανά χείρας εργασίας διακρίνουμε τα μαθήματα που διδάχθηκαν στα Τμήματα των Αθηνών και της Θεσσαλονίκης σε τρεις κατηγορίες.

- Τεχνικά μαθήματα (καταλογογράφηση, ταξινόμηση κλπ.)
- Μαθήματα διοίκησης (διοίκηση βιβλιοθηκών κλπ.)
- Γενικά μαθήματα (ιστορία βιβλιοθηκών, ιστορία γραφής κλπ.)

Το πρώτο πρόγραμμα σπουδών (Παράρτημα Α:4) στο Τμήμα της Αθήνας (1977-81) περιελάμβανε 49 μαθήματα, το 47% των οποίων ανήκαν στην κατηγορία των «γενικών μαθημάτων», το 39% στα τεχνικά μαθήματα και το 14% στα μαθήματα διοίκησης. Το πρόγραμμα αυτό περιελάμβανε και μαθήματα εκτός των αναμενομένων σε ένα Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας, όπως Συνταγματικό Δίκαιο, Πολιτικές Επιστήμες και Κοινωνιολογία.<sup>69</sup>

Βιβλιοθηκονομίας της Θεσσαλονίκης στη βαθμίδα του καθηγητή για πτυχιούχους Ανώτατης Σχολής Βιβλιοθηκονομίας ή Φιλοσοφικής Σχολής ή Νομικής Σχολής ή Θεολογικής Σχολής ή ΑΣΟΕΕ ή ΠΑΣΠΕ ή ΑΒΣ εξειδικευμένου στη Βιβλιοθηκονομία και μία θέση βοηθού εργαστηρίων για πτυχιούχο Ανώτατης Σχολής με ειδικότητα στη Βιβλιοθηκονομία.

67. Οι διατάξεις του Π.Δ. 37/1981 (Φ.Ε.Κ. 18, τχ. Α') περί επιλογής των εισακτέων στις Ανώτερες και Ανώτατες Σχολές κατά το ακαδημαϊκό έτος 1981-82 δεν αναφέρουν το «Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας» του Κ.Α.Τ.Ε.Ε. της Θεσσαλονίκης.

68. Αναφορά στις ελλείψεις και τα προβλήματα κατά τα πρώτα χρόνια λειτουργίας του Τμήματος γίνεται σε μία συνέντευξη που έδωσαν ορισμένοι από τους πρώτους εισαχθέντες φοιτητές στην εφημερίδα *Θεσσαλονίκη*. Βλ. σχετικά Κώστας Μπλιάτσας, «Βιβλιοθηκονομία: παραμελημένο επάγγελμα με πολλά προβλήματα», *Θεσσαλονίκη*, 10.12.1982.

69. Αυτά τα μαθήματα, ωστόσο, δεν υπήρχαν στον αρχικό σχεδιασμό του προγράμματος σπουδών, αλλά προστέθηκαν λίγο μετά την έναρξη λειτουργίας της Σχολής.



Στο Τμήμα της Θεσσαλονίκης, το πρώτο πρόγραμμα σπουδών (1981-84, Παράρτημα Α:5) προέβλεπε τη διδασκαλία 54 μαθημάτων, το 52% των οποίων μπορούν να θεωρηθούν τεχνικά μαθήματα, 37% είναι μαθήματα πιο γενικής κατεύθυνσης και το 11% μαθήματα διοίκησης. Το Τμήμα αυτό προσανατολίστηκε, από την έναρξη λειτουργίας του, προς τα τεχνικά βιβλιοθηκονομικά μαθήματα, αποτέλεσμα, πιθανώς, της σχετικής εμπειρίας που αποκόμισαν οι εκεί ιθύνοντες από τις παραλείψεις που παρατηρήθηκαν, κατά τα πρώτα χρόνια λειτουργίας, του Τμήματος της Αθήνας.

Γενικά, πάντως, ο μεγάλος αριθμός μαθημάτων τεχνικής φύσης στο πρόγραμμα σπουδών και των δύο Τμημάτων όπως βιβλιογραφίες, καταλογογράφηση και ταξινόμηση υπήρξε μία επιλογή προς τη σωστή κατεύθυνση. Επίσης, κρίθηκε αναγκαία η ύπαρξη πολλών μαθημάτων για την εκμάθηση της αγγλικής γλώσσας, καθώς μεγάλος αριθμός των βιβλίων και περιοδικών στις ερευνητικές και ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες ήταν στην αγγλική γλώσσα.<sup>70</sup>

Η καταγραφή και παρουσίαση των προγραμμάτων σπουδών, ειδικά εκείνων που εφαρμόστηκαν τα πρώτα χρόνια λειτουργίας των δύο αυτών Τμημάτων, αποτελεί ένα εγχείρημα επισφαλές, σε ό,τι αφορά στην ακρίβεια της εικόνας για τη διδασκαλία των μαθημάτων. Για παράδειγμα, τα μαθήματα αυτοματισμού των βιβλιοθηκών (Παράρτημα Α:5), δεν περιελάμβαναν εξάσκηση και παρουσίαση βιβλιοθηκονομικών προγραμμάτων σε ηλεκτρονικό υπολογιστή: το μάθημα γινόταν με την παρουσίαση δελτίων και διάτρητων καρτών. Επιπλέον, το μάθημα «Πληροφορική» στα πρώτα χρόνια λειτουργίας του Τμήματος της Αθήνας, δεν θα είχε τη μορφή που έχει σήμερα, καθώς δεν υπήρχαν εργαστήρια και διαθέσιμοι υπολογιστές. Επίσης, λίγα χρόνια αργότερα, το 1985, στο Τμήμα της Θεσσαλονίκης υπήρχαν δύο μαθήματα «Δακτυλογραφίας» στο πρόγραμμα σπουδών, με τα οποία, θεωρητικά, οι φοιτητές θα διδάσκονταν τη χρήση της γραφομηχανής, χωρίς ωστόσο να πραγματοποιηθεί, τελικά, εκείνη την περίοδο, η διδασκαλία του μαθήματος. Αυτό που, εν πάση περιπτώσει, επιχειρείται εδώ είναι η παρουσίαση των προγραμμάτων σπουδών με τη μορφή που είχαν ως επίσημες αποφάσεις των Συμβουλίων και των Γενικών Συνελεύσεων των Τμημάτων Βιβλιοθηκονομίας, με τις ονομασίες και τη δομή των μαθημάτων όπως καταγράφηκαν, διαχρονικά, στο πλαίσιο λειτουργίας τους.

---

70. Σύμφωνα με μία έρευνα του 1990, το 70-80% των βιβλίων και των περιοδικών σε ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες ήταν στην αγγλική γλώσσα. Stella Korobili, «Collection development and interlibrary loan in greek academic libraries», στο Dean H. Keller, (επιμ.), *Academic libraries in Greece: the present situation and future prospects*, Λονδίνο, Haworth, 1993, σ. 84.

Στη δεκαετία του 1990, τα δύο Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας των Τ.Ε.Ι. εξακολουθούσαν να είναι προσανατολισμένα στην προσφορά εκπαίδευσης που καλύπτει, κυρίως, την τεχνική φύση του επαγγέλματος του βιβλιοθηκονόμου. Το 1992 στο Τμήμα της Θεσσαλονίκης το 46% των μαθημάτων εκάλυπταν τεχνικής φύσης ζητήματα, το 43% ήταν μαθήματα γενικότερου (βιβλιοθηκονομικού) ενδιαφέροντος και το 11% ήταν μαθήματα διοίκησης (Παράρτημα Α:6). Στο Τμήμα της Αθήνας, στο πρόγραμμα σπουδών που ίσχυε το 1999 (Παράρτημα Α: 7), 49% των μαθημάτων ήταν τεχνικής φύσης, ενώ ήταν ίδιο το ποσοστό των μαθημάτων που αφορούσαν σε γενικότερα (βιβλιοθηκονομικά) ζητήματα. Μόνο ένα μάθημα (2%) αφορούσε στην εκπαίδευση των φοιτητών σε θέματα διοίκησης βιβλιοθηκών.

Το επίπεδο σπουδών βιβλιοθηκονομίας στα Τ.Ε.Ι. βελτιώθηκε στη συνέχεια, καθώς άρχισαν να λειτουργούν εργαστήρια, και να καταλαμβάνουν θέσεις μόνιμου διδακτικού προσωπικού βιβλιοθηκονόμοι, ενώ και η, σε μεγάλο ποσοστό, επαγγελματική αποκατάσταση των πρώτων αποφοίτων, μετά την αναγνώριση των επαγγελματικών τους δικαιωμάτων με το Π.Δ. 385/1989 (Φ.Ε.Κ. 169, τχ. Α'), τους προσδίδει κύρος. Χαμηλός παραμένει, ωστόσο, ο αριθμός των καθηγητών που έχουν μόνιμη θέση.

Σημαντική εξέλιξη για τη λειτουργία των δύο Τμημάτων αποτέλεσε, το 1994, το Π.Δ. 212 (ΦΕΚ 132, τχ. Α') σύμφωνα με το οποίο η διάρκεια φοίτησης καθορίστηκε σε οκτώ εξάμηνα, από επτά, με το επιπλέον εξάμηνο να προβλέπεται για την πρακτική άσκηση των φοιτητών. Με την προσθήκη ενός εξαμήνου σπουδών λύθηκε και ένα άλλο σημαντικό ζήτημα, αυτό της αναγνώρισης των μεταπτυχιακών τίτλων που απέκτησαν οι απόφοιτοι των Τμημάτων Βιβλιοθηκονομίας, καθώς, μέχρι τότε, λόγω της συνολικής διάρκειας των σπουδών της βασικής εκπαίδευσης, οι μεταπτυχιακοί τίτλοι δεν αναγνωρίζονταν.

Τη δεκαετία του 2000, τα Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας των Τ.Ε.Ι. προσπάθησαν αφενός να συμβαδίσουν με τις διεθνείς εξελίξεις, μέσα από τη σταδιακή ενσωμάτωση, στο πρόγραμμα σπουδών, μαθημάτων σχετικών με τις Νέες Τεχνολογίες, και αφετέρου να συνεχίσουν να προσφέρουν στους φοιτητές τους εκπαίδευση σε θέματα που άπτονται άμεσα της εργασίας σε μια βιβλιοθήκη, και γενικά να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της αγοράς. Τα προγράμματα σπουδών των δύο Τμημάτων συνεχίζουν να παρουσιάζουν συνάφεια ως προς τον προσανατολισμό τους, αλλά έχουν, πλέον, μια μεγαλύτερη «ανεξαρτησία» ως προς τη δομή τους σε σχέση με τις προηγούμενες δεκαετίες.

Ειδικά το πρόγραμμα σπουδών στο Τμήμα της Αθήνας κατά το ακαδημαϊκό έτος 2009-10 παρουσιάζει μία αλλαγή στη λογική της κατάρτισής του, σε σχέση με τα προηγούμενα έτη, μία διαφοροποίηση που διαφαίνεται

με την εισαγωγή μαθημάτων σχετικών με τη διαχείριση της πληροφορίας, αλλά όχι, απαραίτητα, προερχόμενων από την Επιστήμη της Βιβλιοθηκονομίας.<sup>71</sup> Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να μειωθούν τα «τεχνικά» μαθήματα στο 36% του προγράμματος σπουδών, ενώ τα μαθήματα «γενικής κατεύθυνσης» αποτελούν το 59%, και τα μαθήματα που σχετίζονται με τη διοίκηση το 5%. Αντίστοιχα, το ίδιο χρονικό διάστημα, στο Τμήμα της Θεσσαλονίκης το 46% των μαθημάτων είναι «τεχνικά», το 46%, επίσης, είναι «γενικής κατεύθυνσης», και ένα σχετικά μικρό ποσοστό μαθημάτων (8%) αφορούν σε ζητήματα διοικητικής φύσης των βιβλιοθηκών.<sup>72</sup>

Συνοψίζουμε: τα δύο Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας των Τ.Ε.Ι. παρέμειναν προσανατολισμένα, άλλοτε περισσότερο και σε κάποιες χρονικές περιόδους λιγότερο, στην προσφορά εκπαίδευσης σχετικής με την τεχνική φύση του επαγγέλματος του βιβλιοθηκονόμου, από την ίδρυσή τους έως και σήμερα. Παρά ταύτα έχουν, πλέον, αυξησει το ποσοστό των μαθημάτων που παρουσιάζουν, επιστημονικά, μια πιο «γενική» συνάφεια με το γνωστικό πεδίο της Βιβλιοθηκονομίας. Αυτή είναι μια εξέλιξη που κινείται προς τη σωστή κατεύθυνση, αν και θα μπορούσαν να έχουν μειωθεί, πιθανώς, ακόμη περισσότερο τα τεχνικής φύσης μαθήματα, με την προοπτική μεγαλύτερης ενσωμάτωσης, στα προγράμματα σπουδών, μαθημάτων που θα βοηθούσαν τους φοιτητές να αποκτήσουν τα εφόδια για μία «ολιστική» προσέγγιση της διαχείρισης των πληροφοριών. Βέβαια, μία τέτοια λογική, δηλαδή η προσφορά μίας διεπιστημονικής προσέγγισης στη διαχείριση της πληροφορίας, φαίνεται πως έχει υιοθετηθεί, σε κάποιο βαθμό, από το Τμήμα της Αθήνας. Επισημαίνεται, τέλος, η μικρή βαρύτητα που δόθηκε, διαχρονικά, στη διδασκαλία μαθημάτων που αφορούν τη διοίκηση των βιβλιοθηκών.

### 8.1.2 Εκπαιδευτικό προσωπικό

Σε ό,τι αφορά στη στελέχωση των δύο Τμημάτων, ένα σημαντικό ποσοστό μαθημάτων διδασκόταν από ωρομίσθιους καθηγητές και όχι από μόνιμο προσωπικό, με ό,τι αυτό συνεπάγεται, βέβαια, για το περιεχόμενο της διδασκαλίας των μαθημάτων, την ποιότητα των σημειώσεων, τα προσδοκώ-

---

71. Για τη φιλοσοφία που διέπει το πιο πρόσφατο πρόγραμμα σπουδών στο Τμήμα της Αθήνας και τις «παραμβάσεις» που πραγματοποιήθηκαν στη δομή του για να συμβαδίζει με τη φιλοσοφία αυτή, βλ. V. Moniarou – Papaconstantinou, κ.ά., «Revamping the LIS curriculum in the Department of Library Science and Information Systems at the TEI of Athens», *Education for Information*, 26 (2008), σ. 121-132.

72. Για το περιεχόμενο του προγράμματος σπουδών και της κατεύθυνσης στην οποία στρέφεται το Τμήμα της Θεσσαλονίκης, βλ. το Φ.Ε.Κ. 629, τχ. Β' /2006, με το οποίο καθορίζεται το περιεχόμενο των σπουδών του συγκεκριμένου Τμήματος.

μενα ερευνητικά αποτελέσματα που προκύπτουν μέσα από την ενασχόληση και την προετοιμασία των διαλέξεων αλλά και, τελικά, τη δημιουργία ενός σώματος καθηγητών που θα προσβλέπει, διαρκώς, στην ανάπτυξη και τη βελτίωση των συνθηκών που επικρατούν στο Τμήμα.

Το διδακτικό προσωπικό πάντως προσπάθησε να αντιμετωπίσει τα πολυποίκιλα προβλήματα που προέκυπταν από την καθημερινή λειτουργία των Τμημάτων Βιβλιοθηκονομίας μέσα από ένα πνεύμα συνεργασίας. Έτσι, μετά τα πρώτα χρόνια λειτουργίας τους, τα δύο Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας απέκτησαν, ουσιαστικά, κοινό πρόγραμμα σπουδών.<sup>73</sup> Επίσης, η πρόταση για αναμόρφωση του προγράμματος σπουδών το 1992, το οποίο και εφαρμόστηκε λίγα χρόνια αργότερα, πραγματοποιήθηκε μετά από συνεργασία και κοινή πρόταση του διδακτικού προσωπικού των δύο Τμημάτων.<sup>74</sup>

## 8.2 Τμήμα Αρχειονομίας και Βιβλιοθηκονομίας στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Στο νησί της Κέρκυρας λειτουργεί από το 1993 το πρώτο και μοναδικό στη χώρα πανεπιστημιακό Τμήμα, στο οποίο θεραπεύεται η Βιβλιοθηκονομία μαζί με την Αρχειονομία αρχικά, και τη Μουσειολογία στη συνέχεια.<sup>75</sup> Για την επιλογή της τοποθεσίας φαίνεται ότι ελήφθη υπ' όψιν η ιστορία και η παράδοση της περιοχής στην οργάνωση και λειτουργία αρχείων και βιβλιοθηκών, καθώς η πόλη της Κέρκυρας διαθέτει μία από τις παλαιότερες δημόσιες βιβλιοθήκες και μία αρχαιική υπηρεσία που διαχειρίζεται πλούσιο αρχαιακό υλικό, κυρίως από την περίοδο της Ενετοκρατίας. Η ονομασία που δόθηκε στο Τμήμα κατά την ίδρυσή του (Τμήμα Αρχειονομίας και Βιβλιοθηκονομίας) υποδεικνύει την ταυτόχρονη θεραπεία δύο συγγενών, αλλά όχι ταυτόσημων, επιστημονικών κλάδων, της Αρχειονομίας και της Βιβλιοθηκονομίας.

Όπως και στην περίπτωση των Τμημάτων στα Τ.Ε.Ι., υπήρξαν, κατά τα πρώτα χρόνια λειτουργίας, ελλείψεις σε αίθουσες διδασκαλίας, εγχειρίδια, εργαστήρια και επαρκή αριθμό διδακτικού προσωπικού, ελλείψεις που

73. Jan H. E. van der Starre (επιμ.), *Information technology content of initial professional education and training for librarianship in the European Community: Study prepared for the Commission of the European Community by the International Federation of Library Associations and Institution*, Amsterdam, Institute of Polytechnics, Faculty of Information and Communication, 1990, σ. 142.

74. Σταματίνα Τσάφου κ.ά., «Η βιβλιοθηκονομική...», ό.π., σ. 178.

75. Επισημαίνεται ότι η ανάλυση που ακολουθεί αφορά στην Βιβλιοθηκονομία, χωρίς να επεκτείνεται σε ζητήματα ειδικού ενδιαφέροντος για τις άλλες επιστήμες που θεραπεύονται στο Τμήμα.

επηρέασαν, όπως ήταν αναμενόμενο, την αποτελεσματικότητα του προγράμματος σπουδών. Ωστόσο, κυρίως μετά το 2000, τα οργανωτικά και λειτουργικά προβλήματα μειώθηκαν σταδιακά, και το Τμήμα άρχισε να προσφέρει μία πιο ολοκληρωμένη εκπαίδευση στους φοιτητές, με έμφαση στη χρήση των Νέων Τεχνολογιών. Η διάρκεια των σπουδών υπήρξε, πάντοτε, οκτώ εξάμηνα.

### 8.2.1 Πρόγραμμα σπουδών

Κατά τα πρώτα έτη λειτουργίας του Τμήματος το πρόγραμμα περιελάμβανε σημαντικό αριθμό μαθημάτων σχετικών με τις Ανθρωπιστικές και Κοινωνικές Επιστήμες χωρίς να υπάρχει, αντίστοιχα, έμφαση στη διδασκαλία τεχνικών μαθημάτων για τη διαχείριση συλλογών και τη δημιουργία καταλόγων σε βιβλιοθήκες (Παράρτημα Α:8). Παράλληλα, καταβλήθηκε προσπάθεια προσέγγισης της Επιστήμης της Βιβλιοθηκονομίας κυρίως από θεωρητική σκοπιά, ενώ δόθηκε περιορισμένη έμφαση σε μαθήματα που αφορούσαν στην «πρακτική» φύση του επαγγέλματος του βιβλιοθηκονόμου.<sup>76</sup> Από τα 83 διαθέσιμα μαθήματα του προγράμματος σπουδών το 1998, τα 38 (46%) σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με τη Βιβλιοθηκονομία. Ειδικότερα, τα 17 από τα 38 μαθήματα (45%) έχουν μία πιο γενική σχέση με την Επιστήμη της Βιβλιοθηκονομίας (Βιβλιολογία, Κοινωνία και πληροφορία, Εκδοτική κλπ.) και τα 21 (55%) είναι μαθήματα του «σκληρού πυρήνα» της Επιστήμης.<sup>77</sup>

Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2009-10 το πρόγραμμα σπουδών περιλαμβάνει 114 μαθήματα, εκ των οποίων το 66% είναι μαθήματα επιλογής. Από τα διαθέσιμα μαθήματα τα 47 (δηλαδή το 41% του συνόλου των μαθημάτων) αφορούν είτε άμεσα είτε έμμεσα τη Βιβλιοθηκονομία. Από τα 47 αυτά μαθήματα, τα 20 (42,5%) έχουν μία γενικότερη σχέση με τη

---

76. Αυτή, βέβαια, η προσέγγιση υπήρξε ανάλογη με την υπόσταση του ιδρύματος που προσέφερε τη βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση και, επομένως, υπήρξε, λογικό, να προσφέρεται μία περισσότερο θεωρητική εκπαίδευση, με αρκετά μικρότερη έμφαση στην τεχνική φύση του επαγγέλματος, σε σχέση, πάντα, με την αντίστοιχη εκπαίδευση των Τμημάτων των ΤΕΙ. Ωστόσο, οι πρώτοι απόφοιτοι του Τμήματος Αρχαιονομίας και Βιβλιοθηκονομίας αντιμετώπισαν, τελικά, την ελληνική πραγματικότητα στην αγορά εργασίας, μία αγορά που «απαιτούσε» βιβλιοθηκονόμους οι οποίοι να γνωρίζουν στην πράξη ταξινόμηση, ευρετηρίαση και καταλογογράφηση.

77. Η κατηγοριοποίηση των μαθημάτων στην περίπτωση του Τμήματος της Κέρκυρας ακολουθεί μία διαφορετική λογική, καθώς «συνυπάρχει» η Βιβλιοθηκονομία με άλλο επιστημονικό κλάδο. Γι' αυτό το λόγο, εδώ γίνεται λόγος για μαθήματα που έχουν πιο «γενική» σχέση με τη Βιβλιοθηκονομία και σε μαθήματα «ειδικά» τα οποία παρέχουν γνώσεις που σχετίζονται άμεσα με την καθημερινή λειτουργία των βιβλιοθηκών.

Βιβλιοθηκονομία (Ιστορία του βιβλίου και της τυπογραφίας, Ιστορία της ανάγνωσης, Εκδοτική κλπ.), ενώ 27 μαθήματα (57,5%) είναι μαθήματα του «σκληρού πυρήνα» της Βιβλιοθηκονομίας (Πηγές πληροφόρησης, Ανάκτηση πληροφοριών, Πρότυπα κωδικοποίησης μεταδεδομένων κλπ.).

### 9. Μεταπτυχιακές σπουδές στην Ελλάδα

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, για μεγάλο χρονικό διάστημα η μόνη δυνατότητα μεταπτυχιακών σπουδών για τον απόφοιτο των Τμημάτων Βιβλιοθηκονομίας στον ίδιο επιστημονικό κλάδο ήταν η παρακολούθηση κάποιου σχετικού προγράμματος σε Πανεπιστήμιο του εξωτερικού. Στον τομέα αυτό σημαντική υπήρξε και η συνεισφορά του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών (Ι.Κ.Υ.), το οποίο παρείχε από το 1978 τη δυνατότητα για μεταπτυχιακές σπουδές στη Βιβλιοθηκονομία σε πτυχιούχους Πανεπιστημίου, ενώ από το 1987 την ίδια δυνατότητα είχαν και οι απόφοιτοι των Τ.Ε.Ι.

Η πολύχρονη αναμονή για την οργάνωση ενός ελληνικού μεταπτυχιακού κύκλου σπουδών στη Βιβλιοθηκονομία έφτασε στο τέλος της το 2003, όταν εγκρίθηκε η λειτουργία του πρώτου μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών στη Βιβλιοθηκονομία (ΦΕΚ 1309, τχ. Β΄) στο Τμήμα Αρχειονομίας και Βιβλιοθηκονομίας του Ιονίου Πανεπιστημίου, σε συνεργασία με το Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης του Τ.Ε.Ι. Αθηνών, με δύο κατευθύνσεις, όπως θα δούμε στη συνέχεια.

Η οργάνωση και λειτουργία του προγράμματος χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά και το ελληνικό δημόσιο μέσα από το Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης) και λειτούργησε, με αυτή τη μορφή, για πέντε ακαδημαϊκά έτη, από το 2003-04 έως και το 2007-08, όταν και έπαψε να λειτουργεί ως ευρωπαϊκό πρόγραμμα, με τη συνολική χρηματοδότηση να έχει ανέλθει στα 491.000 ευρώ.<sup>78</sup> Το ακαδημαϊκό έτος 2009-10 είναι το τελευταίο κατά το οποίο το μεταπτυχιακό πρόγραμμα λειτούργησε κατά το ήμισυ, μόνο στην κατεύθυνση της Κέρκυρας.<sup>79</sup>

Στο «Πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών στην Επιστήμη της Πληροφορίας», όπως ήταν η πλήρης ονομασία του, η κατεύθυνση της Κέρκυρας

78. Περισσότερες πληροφορίες μπορεί να αναζητήσει ο ενδιαφερόμενος αναγνώστης στο τεκμήριο *Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στην Επιστήμη της Πληροφορίας (2003-2008): παρουσίαση και απολογισμός*, Κέρκυρα, Τμήμα Αρχειονομίας και Βιβλιοθηκονομίας, 2008.

79. Έχει ήδη αρχίσει να λειτουργεί (από τον Φεβρουάριο του 2010) ένα νέο μεταπτυχιακό πρόγραμμα, στο Τμήμα της Κέρκυρας το οποίο προσφέρει Μ.Δ.Ε. στη Διαχείριση Τεκμηρίων Πολιτιστικής Κληρονομίας και τις Νέες Τεχνολογίες (Φ.Ε.Κ. 1670/2009 τχ. Β΄).

ρας είχε τον τίτλο «Επιστήμη της Πληροφορίας - Υπηρεσίες Πληροφόρησης σε Ψηφιακό Περιβάλλον», ενώ, αντίστοιχα, στην Αθήνα ο τίτλος ήταν «Επιστήμη της Πληροφορίας - Διοίκηση και Οργάνωση Βιβλιοθηκών με έμφαση στις Νέες Τεχνολογίες». Στους απόφοιτους του προγράμματος απονεμόταν μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στην Επιστήμη της Πληροφορίας.

Το πρόγραμμα σπουδών (Παράρτημα Α:9) καταρτίστηκε με την λογική της προσφοράς ενός βασικού κορμού μαθημάτων διαθέσιμων στους μεταπτυχιακούς φοιτητές και των δύο κατευθύνσεων, και της εξειδίκευσης προς δύο κατευθύνσεις με την εισαγωγή μαθημάτων επιλογής αλλά και με την ενίσχυση του προγράμματος σπουδών μέσα από ειδικές διαλέξεις και σεμινάρια, που αφορούσαν αφενός στην ιδιαίτερη φύση της Διοίκησης των βιβλιοθηκών (στην κατεύθυνση της Αθήνας), και αφετέρου της ανάπτυξης υπηρεσιών πληροφόρησης (στην κατεύθυνση της Κέρκυρας). Αυτό το μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος Αρχαιονομίας και Βιβλιοθηκονομίας ικανοποίησε ένα μακροχρόνιο αίτημα της βιβλιοθηκονομικής κοινότητας στην Ελλάδα.

## 10. Οι φοιτητές των Τμημάτων Βιβλιοθηκονομίας

### 10.1 Προπτυχιακοί φοιτητές

Στο Τμήμα της Αθήνας, από το 1977 έως και το 2009, εισήχθησαν 5.412 φοιτητές και αποφοίτησαν 2.123, με μέσο όρο (Μ.Ο.) εισαγωγής και αποφοίτησης ανά έτος 164 και 73 αντίστοιχα.

Στο Τμήμα της Θεσσαλονίκης, από το 1981 έως και το 2009, εισήχθησαν 4.258 φοιτητές και αποφοίτησαν 1.597, με Μ.Ο. ανά έτος 147 και 64 αντίστοιχα.

Στο Τμήμα της Κέρκυρας, από το 1993 έως και το 2009, εισήχθησαν 1.353 φοιτητές και αποφοίτησαν 604, με Μ.Ο. ανά έτος 80 και 43 αντίστοιχα.

Συνολικά, έως και το 2009, έχουν εισαχθεί 11.023 φοιτητές και έχουν αποφοιτήσει 4.324 και στα τρία Τμήματα.

Είναι, λοιπόν, αξιοσημείωτη η αναλογία εισαχθέντων – απόφοιτων για όλα τα Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας στην Ελλάδα. Στην Αθήνα για κάθε 2,5 φοιτητές που εισάγονται, απονέμεται πτυχίο σε ένα φοιτητή. Αντίστοιχα, στην Θεσσαλονίκη η αναλογία είναι 2,6:1 και στην Κέρκυρα 2,2:1 (γράφημα 3). Οι αριθμοί φαντάζουν απογοητευτικοί, καθώς περίπου οι μισοί φοιτητές (αν δεν συνυπολογιστούν όσοι αυτοί τη στιγμή σπουδάζουν) που εγγράφονται στα Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας δεν ολοκληρώνουν ποτέ τις σπουδές τους.

Η μικρότερη αναλογία καταγράφηκε στο Τμήμα της Αθήνας, τη δεκαετία του 2000, ενώ η υψηλότερη στο Τμήμα της Θεσσαλονίκης, τη δεκαετία του 1980. Το γράφημα 3 αποτυπώνει την τάση που αναφέρθηκε στις ενότητες που προηγήθηκαν και αφορούσε το σύνολο των Τμημάτων Βιβλιοθηκονομίας στην Ελλάδα, ότι, δηλαδή, τα ποικίλα οργανωτικά και διοικητικά προβλήματα που αντιμετώπισαν τα Τμήματα κατά την ίδρυσή τους οδήγησε αρκετούς φοιτητές στην απόφαση να εγκαταλείψουν τις σπουδές στη Βιβλιοθηκονομία, καθώς η αναλογία εγγεγραμμένων – απόφοιτων μειώνεται αισθητά όσο περισσότερο απομακρύνεται, χρονικά, η καταγραφή των στοιχείων από την ημέρα ίδρυσης του κάθε Τμήματος. Ωστόσο, αν και αποτελεί μία, εκ των πραγμάτων, αποτυχία η εγκατάλειψη των σπουδών από ένα μεγάλο αριθμό φοιτητών, το γεγονός αυτό έχει και την θετική του πλευρά, καθώς είναι ο λόγος για τον οποίο τα επίπεδα ανεργίας έχουν κρατηθεί, μέχρι πρόσφατα, σε αρκετά χαμηλά επίπεδα.<sup>80</sup>



Γράφημα 3. Παρουσίαση της αναλογίας των φοιτητών που έχουν εισαχθεί με αυτούς που έχουν αποφοιτήσει από τα Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας ανά δεκαετία και συνολικά.

Σε ό,τι αφορά την επαγγελματική ετοιμότητα των πτυχιούχων, μία γενική διαπίστωση, με κριτήριο την εκπαίδευση που λαμβάνουν οι φοιτητές των Τμημάτων των Τ.Ε.Ι. και εκείνη που προσφέρεται στο Τ.Α.Β., είναι

80. Για παράδειγμα, αν η αναλογία, των φοιτητών που εισάγονται – αποφοιτούν και στα τρία Τμήματα ήταν 1,5:1, αυτό θα σήμαινε ότι θα υπήρχαν περίπου 2.500 περισσότεροι πτυχιούχοι βιβλιοθηκονόμοι, για όλα τα χρόνια λειτουργίας αυτών των Τμημάτων.



ότι οι απόφοιτοι των Τ.Ε.Ι. φαίνεται να έχουν προετοιμαστεί καλύτερα για τα καθήκοντα λειτουργίας μέσα σε μια βιβλιοθήκη, όπως η διαχείριση και οργάνωση των πληροφοριών, των πηγών και των συλλογών μίας βιβλιοθήκης. Αντίστοιχα, οι απόφοιτοι του Τμήματος της Κέρκυρας διαθέτουν επαρκέστερη κατανόηση του ρόλου των υπηρεσιών πληροφόρησης γενικά, ενώ η διεπιστημονική προσέγγιση τους δίνει τη δυνατότητα να διαχειριστούν πιο ικανοποιητικά την πληροφορία στις διάφορες μορφές της.<sup>81</sup>

### 10.2 Μεταπτυχιακοί φοιτητές

Από το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών του Τ.Α.Β. στην Κέρκυρα και την Αθήνα (2003-2008) αποφοίτησαν συνολικά 235 άτομα, 131 από την κατεύθυνση της Κέρκυρας και 104 από αυτή της Αθήνας. Η αναλογία εισαχθέντων – απόφοιτων είναι 1:1, καθώς αποφοίτησαν, με επιτυχία, όσοι εγγράφηκαν σε αυτό. Επιπρόσθετα, το Τ.Α.Β. έως τον Απρίλιο του 2010 είχε 66 υποψήφιους διδάκτορες και είχε απονεμίσει 13 διδακτορικά διπλώματα, στο σύνολο των Επιστημών που θεραπεύονται στο Τμήμα.

### 11. Συμπεράσματα - Προτάσεις

Η βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση στην Ελλάδα, άργησε να καταστεί απαραίτητη. Στη σύντομη, ωστόσο, ιστορία της, μέσα από τις διαρκείς προσπάθειες, κυρίως, του προσωπικού που είναι υπεύθυνο γι' αυτή, αλλά και μέσα από τις προτάσεις των επαγγελματιών του χώρου, κατάφερε να αναπτυχθεί σε μια σύγχρονη, ισάξια, σε αρκετούς τομείς, με αντίστοιχα διεθνή βιβλιοθηκονομικά προγράμματα σπουδών, εκπαιδευτική διαδικασία. Περιθώρια βελτίωσης, όπως είναι φυσικό, εξακολουθούν να υπάρχουν πολλά.

Φαίνεται ότι τα τρία Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας στην Ελλάδα προσπαθούν να στηρίζουν την εκπαίδευση που προσφέρουν στους φοιτητές τους σε δύο πυλώνες: από τη μια να εξασφαλίσουν ότι θα διαθέτουν τα απαραίτητα προσόντα και ποιότητες για να εργαστούν σε υπηρεσίες πληροφόρησης, μία, σχετικά, επιτυχημένη προσπάθεια, και, από την άλλη, να διασφαλίσουν, διαχρονικά, ότι τα προγράμματα σπουδών και οι εκπαιδευτική υποδομή θα συμβαδίζουν με αντίστοιχα προγράμματα σε διεθνές επίπεδο, καθώς θα συμπεριλαμβάνουν τις πιο πρόσφατες επιστημονικές και επαγγελματικές εξελίξεις.

Ωστόσο, αν εξετάσει κανείς τη βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση στη χώρα μας σε σχέση με την επαγγελματική αποκατάσταση των αποφοίτων,

81. Daphne Kyriaki-Manessi, «Divergence and convergence within greek library education: an applied vs a theoretical approach», *Education for Information* 26 (2008), σ. 80.

θα μπορούσε να οδηγηθεί στο συμπέρασμα ότι δεν είναι, ίσως, απαραίτητο να υπάρχουν τρία Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας στην Ελλάδα, καθώς παρατηρείται, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, αύξηση του δείκτη ανεργίας των πτυχιούχων βιβλιοθηκονόμων. Ωστόσο θα πρέπει να παρατηρηθεί ότι αν στις ελληνικές βιβλιοθήκες – όλων των ειδών και των τύπων – προσλαμβάνονταν ως βιβλιοθηκονόμοι μόνο πτυχιούχοι των αντίστοιχων Τμημάτων, τότε ενδεχομένως, τα τρία αυτά Τμήματα, να μην επαρκούσαν για να καλύψουν τις ανάγκες στελέχωσης των ελληνικών βιβλιοθηκών σε προσωπικό.

Το επίπεδο των σπουδών Βιβλιοθηκονομίας στην Ελλάδα θα μπορούσε να βελτιωθεί σημαντικά αν τα Τμήματα ανέπτυξαν ακόμα περισσότερα συνεργασίες με αντίστοιχα Τμήματα Πανεπιστημίων του εξωτερικού, μέσω της κινητικότητας καθηγητών και φοιτητών. Είναι, επίσης, σημαντικό να διατηρηθεί και να καλλιεργηθεί η προσέγγιση προς τις Τεχνολογίες της Πληροφορίας (Information Technologies, IT), προσέγγιση η οποία έχει ξεκινήσει από το τέλος της δεκαετίας του 1990 χωρίς, παρ' όλα αυτά, να μειωθεί η σημασία που δίνεται στην «παραδοσιακή» Βιβλιοθηκονομία. Φαίνεται ότι, τουλάχιστον για την ώρα, η «αντιπαλότητα» που παρατηρείται σε άλλες σχολές του εξωτερικού μεταξύ της Επιστήμης της Βιβλιοθηκονομίας και της Επιστήμης της Πληροφορίας (Library Science and Information Science),<sup>82</sup> δεν υφίσταται στα ελληνικά προγράμματα σπουδών.<sup>83</sup>

Σε ό,τι αφορά στα προγράμματα σπουδών των τριών Τμημάτων, θα έπρεπε, ίσως, να εξεταστεί η ενσωμάτωση περισσότερων, και διακριτών, μαθημάτων που θα αποσκοπούν στην απόκτηση «γενικών» βιβλιοθηκονομικών προσόντων – σε αντίθεση με τα τεχνικά – από τους απόφοιτούς τους, όπως είναι προσόντα επικοινωνίας, ανάλυσης, κριτικής σκέψης, ηγετικής προσωπικότητας, διαπροσωπικών σχέσεων κλπ.<sup>84</sup> Μεγαλύτερη ση-

82. Για μία ανάλυση των διαφορών και των ομοιοτήτων σε επίπεδο ορισμού αλλά και περιεχομένου των δύο αυτών Επιστημών, βλ. Γ.Δ. Μπώκος, *Εισαγωγή στην Επιστήμη της Πληροφόρησης*, Αθήνα, Παπασωτηρίου, 2001, στην Εισαγωγή του βιβλίου.

83. Η διαφοροποίηση στο χώρο της «παραδοσιακής» βιβλιοθηκονομικής εκπαίδευσης εκφράστηκε, στη διεθνή σκηνή, με εξελίξεις όπως η, λεγόμενη, «I-school movement», μία προσπάθεια αλλαγής της κατεύθυνσης και της λογικής στο χώρο της εκπαίδευσης και απονομής πτυχίων στα επιστημονικά πεδία της Βιβλιοθηκονομίας και της Επιστήμης της Πληροφορίας. Βλ. τα όσα παραθέτει σχετικά ο John Leslie King, «Identity in the I-School Movement», *ASIS&T*, 2006, διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση : <http://www.asis.org/Bulletin/Apr-06/king.html>.

84. Οι έρευνες για τα προσόντα των βιβλιοθηκονόμων που εργάζονται σε βιβλιοθήκες αλλά και οι απόψεις των ειδικών του χώρου καταγράφουν δύο βασικές συνιστα-

μασία, ακόμα, πρέπει να δοθεί σε μαθήματα οικονομικής διαχείρισης και διοίκησης βιβλιοθηκών, τα οποία, ουσιαστικά, δεν έτυχαν, ποτέ, ιδιαίτερης προσοχής από τα Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας στην Ελλάδα.

Επιπρόσθετα, στο πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος Αρχειονομίας και Βιβλιοθηκονομίας θα μπορούσε να ενισχυθεί η τεχνική βιβλιοθηκονομική κατάρτιση, χωρίς, ωστόσο, να υποχωρήσει η διεπιστημονική προσέγγιση στην επεξεργασία και τη διαχείριση της πληροφορίας, η οποία αποτελεί, βέβαια, προϋπόθεση επαγγελματικής αποτελεσματικότητας στο σύγχρονο Περιβάλλον Πληροφόρησης. Αντίστοιχα, τα Τμήματα των Τ.Ε.Ι., μπορούν, χωρίς βέβαια να χάσουν τον προσανατολισμό τους στην τεχνική φύση του επαγγέλματος, να δώσουν τη δυνατότητα στους φοιτητές τους να αποκτήσουν μία πιο ολοκληρωμένη διεπιστημονική εικόνα των μεθόδων και των τεχνικών αξιοποίησης της πληροφορίας στις ποικίλες της μορφές σε διάφορες υπηρεσίες πληροφόρησης.

Ειδικότερα, στο Τμήμα Αρχειονομίας και Βιβλιοθηκονομίας, θα μπορούσε να εφαρμοστεί η λύση της υιοθέτησης κατευθύνσεων στο πρόγραμμα σπουδών, με την προοπτική να επιλέγουν οι φοιτητές, στο τέταρτο ή έκτο εξάμηνο των σπουδών, αν, αφού έχουν λάβει τις βασικές γνώσεις Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας, θα ειδικευθούν περισσότερο σε μία από τις τρεις επιστήμες. Με αυτό τον τρόπο θα υπάρξει, πιθανώς, η δυνατότητα για ακόμα πιο εξειδικευμένη προσέγγιση στη Βιβλιοθηκονομία. Στόχος θα μπορούσε να είναι τα μαθήματα Βιβλιοθηκονομίας να αποτελούν το 70% περίπου των μαθημάτων που θα παρακολουθεί ένας φοιτητής αφού επιλέξει τη σχετική κατεύθυνση. Μέσα από αυτή τη λογική, δηλαδή εξειδίκευση στη Βιβλιοθηκονομία αλλά με παράλληλη, έως ενός σημείου, διδασκαλία και μαθημάτων Αρχειονομίας και Μουσειολογίας, οι απόφοιτοι του Τμήματος που θα προτιμήσουν τη Βιβλιοθηκονομία θα διατηρήσουν τη διεπιστημονική προσέγγιση στη διαχείριση

---

μένες: την, εκ των ων ουκ άνευ, γνώση των «παραδοσιακών» βιβλιοθηκονομικών πρακτικών και, παράλληλα, την αναγκαιότητα ανάπτυξης προσόντων που αφορούν τη «διαχείριση» των χρηστών και την καλύτερη εξυπηρέτησή τους (μπορούν να ονομαστούν και «κοινωνικά προσόντα»), γνωστά στην αγγλική ορολογία και με τον όρο «people skills». Ενδεικτικά, βλ., Biddy Fisher, «Workforce Skills Development: The Professional Imperative for Information Services in the United Kingdom», *Australian Library and Information Association (ALIA) Biennial Conference, 21-24 September 2004*, Gold Coast, Queensland, Australia· Linda Ashcroft, «Developing Competencies, Critical Analysis and Personal Transferable Skills in Future Information Professionals», *Library Review*, 53/2 (2004), σ. 82-88 και Μιχάλης Γερόλιμος, «Ο ρόλος του βιβλιοθηκονόμου σε ένα μεταβαλλόμενο περιβάλλον πληροφόρησης», Διδακτορική Διατριβή, Κέρκυρα, Ιόνιο Πανεπιστήμιο - Τμήμα Αρχειονομίας και Βιβλιοθηκονομίας, 2008.

της Πληροφορίας που, ανέκαθεν, τους προσφερόταν, ενώ, θα μπορέσουν να αποκτήσουν περισσότερες εξειδικευμένες γνώσεις που θα τους βοηθήσουν στην άσκηση του επαγγέλματος.

Απαραίτητη, για τη διαρκή εξέλιξη της βιβλιοθηκονομικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα είναι και η διαρκής λειτουργία ενός προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών στη Βιβλιοθηκονομία. Το πρόγραμμα αυτό θα μπορούσε να υλοποιείται με τη συνεργασία των τριών Τμημάτων, ωστόσο αλλάξει η ισχύουσα νομοθεσία και μπορούν και τα Τμήματα των Τ.Ε.Ι. να οργανώσουν το δικό τους μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών. Επισημαίνεται, ότι ένα τέτοιο πρόγραμμα θα αφορά, ειδικά, το χώρο της Βιβλιοθηκονομίας και Επιστήμης της Πληροφόρησης (Master in Library and Information Science) χωρίς, φυσικά, η λειτουργία του να σχετίζεται με άλλα, πιθανώς, προγράμματα μεταπτυχιακής εκπαίδευσης στην Αρχιαιολογία ή και τη Μουσειολογία.

Η δομή της βιβλιοθηκονομικής εκπαίδευσης θα πρέπει να καλύπτει την ταυτόχρονη παρουσία του παλαιού με το νέο, του «παραδοσιακού» με το «καινοτόμο», του συμβατικού με το ψηφιακό. Οι συντάκτες των προγραμμάτων σπουδών στην Ελλάδα αναγνωρίζουν τη σημασία του διττού χαρακτήρα του σύγχρονου περιβάλλοντος πληροφόρησης, αυτού που μπορεί να χαρακτηριστεί και ως «υβριδικό». Πρέπει να διατηρηθεί αυτή η προσέγγιση, ώστε οι έλληνες βιβλιοθηκονόμοι να βρίσκονται στο κέντρο των σύγχρονων εξελίξεων, αποκτώντας τα εφόδια που χρειάζονται οι διαχειριστές της πληροφορίας ώστε να είναι αποτελεσματικοί, ανεξάρτητα από την υπηρεσία που εργάζονται ή τον τίτλο που φέρουν.

*Ευχαριστίες.* Την Επίκ. Καθηγήτρια του Α.Τ.Ε.Ι Θεσσαλονίκης, κ. Μερσίνη Μορελέλλη-Κακούρη, τον κ. Στέλιο Μηντζαρίδη και τους υπαλλήλους των Γραμματειών των Τμημάτων Βιβλιοθηκονομίας ευχαριστώ για τις πληροφορίες και τα στοιχεία που μου διέθεσαν. Ιδιαίτερες ευχαριστίες στον κ. Ανέστη Σίτα για την προσφορά πολύτιμων και δυσέυρετων τεκμηρίων.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄  
*Προγράμματα Σπουδών*

Πρόγραμμα σπουδών της Σχολής της Χ.Ε.Ν.

<i>Μαθήματα</i>	<i>Ώρες ανά εβδομάδα</i>
Διοίκηση και οργάνωση βιβλιοθηκών	3
Εξυπηρέτηση αναγνώστη	2
Καταλογογράφηση	3
Ταξινόμηση	4
Ιστορία της γραφής και του εντύπου	2
Αρχειονομία	2
Ιστορία της λογοτεχνίας	2
Πρακτική εξάσκηση	4
<i>Σύνολο ωρών</i>	<i>22</i>

*Το πρόγραμμα σπουδών που εισηγήθηκε ο Carnovsky*

<b>1ο έτος</b>	<b>2ο έτος</b>
Αρχαία ελληνική λογοτεχνία	Αρχαία ελληνική λογοτεχνία
Λατινική λογοτεχνία	Λατινική λογοτεχνία
Αρχαία ελληνική ιστορία	Γλωσσολογία
Αρχαιολογία	Λαογραφία
Βυζαντινή τέχνη	Σύγχρονη ιστορία
Γλωσσολογία	Σύγχρονη ελληνική λογοτεχνία
Βυζαντινή ιστορία	Μεσαιωνική ελληνική λογοτεχνία
Σύγχρονη ελληνική λογοτεχνία	Σύγχρονη ελληνική ιστορία
Φιλοσοφία	Αρχαιολογία
	Φιλοσοφία
<b>3ο έτος</b>	<b>4ο έτος</b>
Συγκριτική λογοτεχνία: ευρωπαϊκή και αμερικάνικη	Συγκριτική λογοτεχνία: ευρωπαϊκή και αμερικάνικη
Ιστορία γραφής, τυπογραφίας, βιβλίων και βιβλιοθηκών	Θεματική καταλογογράφηση, καταλογογράφηση σπάνιων βιβλίων
Συστήματα ταξινόμησης	Βιβλιοθηκονομικές εξελίξεις σε Ευρώπη και Αμερική
Βιβλιογραφία: εργαλεία αναφοράς	Παλαιογραφία: λατινικά και ελληνικά αρχεία
Αρχές καταλογογράφησης: ευρωπαϊκές και αμερικάνικες	Βιβλιογραφία: εθνική επαγγελματική
Μεσαιωνική ελληνική λογοτεχνία	Λογοτεχνία για παιδιά
Σύγχρονη ελληνική λογοτεχνία	Υπηρεσίες βιβλιοθήκης: βοήθεια στο χρήστη
	Πρακτική σε βιβλιοθήκη

*Το πρόγραμμα σπουδών που εισηγήθηκε ο Kirkegaard*

1ος Τομέας (Πτυχιούχοι)	2ος Τομέας (Απόφοιτοι Γυμνασίου)
<i>Υποχρεωτικά μαθήματα</i>	<i>Υποχρεωτικά μαθήματα</i>
Εγγραφή στον κατάλογο και συντήρηση βιβλίων και λοιπού υλικού	Οργάνωση υπηρεσιών για αναγνώστες και μέθοδοι δανεισμού
Τεχνικές καταλογογράφησης	Τεχνικές εγγραφής στον κατάλογο
Θεωρία καταλογογράφησης	Γενικές βιβλιογραφίες
Κανόνες ταξινόμησης	Γενικά έργα αναφοράς
Θεωρία ταξινόμησης	Οργάνωση ελληνικών βιβλιοθηκών
Γενικές βιβλιογραφίες	Ιστορία ελληνικών βιβλιοθηκών
Ειδικές βιβλιογραφίες	Γενική ιστορία βιβλίων και Τυπογραφίας
Μέθοδοι και ανάπτυξη βιβλιογραφιών	Ιστορία του πολιτισμού
Γενικά έργα αναφοράς	Ιστορία της ελληνικής λογοτεχνίας
Υπηρεσίες βιβλιοθηκών για ενήλικες και παιδιά	Ιστορία της παγκόσμιας λογοτεχνίας
Διοίκηση βιβλιοθηκών	
Κτήρια, σχεδιασμός και εξοπλισμός βιβλιοθηκών	
Οργάνωση ελληνικών βιβλιοθηκών	
Ιστορία ελληνικών βιβλιοθηκών	
Γενική ιστορία βιβλιοθηκών	
Ιστορία βιβλίων και χειρογράφων	
Διεθνείς οργανισμοί και συνεργασίες βιβλιοθηκών	
Παραγωγή βιβλίων	
Υλικό ήχου - εικόνας	
Αρχεία και κέντρα τεκμηρίωσης	
<i>Μαθήματα Επιλογής</i>	<i>Μαθήματα Επιλογής</i>
Ιστορία της ελληνικής, βυζαντινής και παγκόσμιας λογοτεχνίας	Επιλογή βιβλίων για δημόσιες βιβλιοθήκες
Πολιτιστική κοινωνιολογία	Βασικές αρχές διοίκησης βιβλιοθηκών
Θεωρία επιλογής υλικού για ερευνητικές βιβλιοθήκες	Ειδικά μαθήματα για βιβλιοθηκονόμους σε σχολικές/παιδικές βιβλιοθήκες
Θεωρία επιλογής υλικού για δημόσιες βιβλιοθήκες	Αρχεία και κέντρα τεκμηρίωσης
Ειδικά μαθήματα για σχολικές βιβλιοθήκες	
Ειδικά μαθήματα για αρχειονόμους	

*Πρόγραμμα σπουδών Τμήματος στην Αθήνα (1977)*

Με πλάγια στοιχεία τα μαθήματα που προστέθηκαν στο 5ο και 6ο εξάμηνο λίγο μετά την έναρξη λειτουργίας της Σχολής.

<i>1ο Εξάμηνο</i>	<i>2ο Εξάμηνο</i>
Αρχές καταρτίσεως συλλογής	Αρχές καταρτίσεως συλλογής
Ταξινόμηση	Ταξινόμηση
Καταλογογράφηση	Καταλογογράφηση
Ιστορία βιβλιοθηκών	Ιστορία ελληνικών βιβλιοθηκών
Οργάνωση βιβλιοθηκών	Οργάνωση βιβλιοθηκών
Λογοτεχνία	Λογοτεχνία
Βιβλιογραφία	Βιβλιογραφία
Αγγλικά	Αγγλικά
<i>3ο Εξάμηνο</i>	<i>4ο Εξάμηνο</i>
Εισαγωγή στη γνώση	Εισαγωγή στη Γνώση
Ταξινόμηση	Ταξινόμηση
Καταλογογράφηση	Καταλογογράφηση
Οργάνωση βιβλιοθηκών	Οργάνωση βιβλιοθηκών
Παγκόσμια λογοτεχνία	Εξυπηρέτηση του αναγνώστη
Ελληνική πεζογραφία	Αγγλικά
Εξυπηρέτηση του αναγνώστη	Γενική βιβλιογραφία
Ιστορική γραφή	
Αγγλικά	
<i>5ο Εξάμηνο</i>	<i>6ο Εξάμηνο</i>
Εισαγωγή στη γνώση	Ειδική βιβλιογραφία - Πληροφοριακή εργασία
Τεκμηρίωση	Πληροφορική
Παραγωγή εντύπου	Συντήρηση βιβλίου
Αρχειονομία	Ψυχολογία του αναγνώστη
Αυτοματισμός	Αρχειονομία
Επικοινωνία και ανθρώπινες σχέσεις	Αυτοματισμός
Ψυχολογία του αναγνώστη	Κοινωνιολογία
<i>Πολιτικές επιστήμες</i>	<i>Φιλοσοφία</i>
<i>Συνταγματικό δίκαιο</i>	

*Πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος της Θεσσαλονίκης (1981)*

*1ο Εξάμηνο*

Γενική βιβλιογραφία - πληροφοριακή εργασία  
 Διοίκηση και Οργάνωση Βιβλιοθηκών  
 Αρχές καταλογογράφησης  
 Ταξινόμηση  
 Ιστορία βιβλιοθηκών  
 Ελληνική λογοτεχνία  
 Αγγλικά I  
 Αρχές κατάρτισης μιας συλλογής  
 Πρακτική I

*3ο Εξάμηνο*

Ειδική βιβλιογραφία - πληροφοριακή εργασία  
 Οργάνωση βιβλιοθηκών  
 Μέθοδος καταλογογράφησης  
 Συστήματα ταξινομήσεως  
 Ιστορία γραφής και εντύπου  
 Παγκόσμια λογοτεχνία  
 Αγγλικά  
 Συγκριτική βιβλιοθηκών  
 Πρακτική III

*5ο Εξάμηνο*

Ειδική βιβλιογραφία - πληροφοριακή εργασία  
 Τεκμηρίωση - μέθοδος πληροφόρησης  
 Σύγχρονη παραγωγή βιβλίου  
 Αρχαιονομία  
 Αυτοματισμός βιβλιοθηκών  
 Επικοινωνία και ανθρώπινες σχέσεις  
 Ψυχολογία του αναγνώστη  
 Θέματα κατ' εκλογή εποπτεία  
 Πρακτική άσκηση σε βιβλιοθήκες

*2ο Εξάμηνο*

Τεχνική βιβλιογραφία - πληροφοριακή εργασία  
 Διοίκηση και οργάνωση βιβλιοθηκών  
 Μέθοδος καταλογογράφησης  
 Συστήματα ταξινόμησης  
 Ιστορία των ελληνικών βιβλιοθηκών  
 Ελληνική λογοτεχνία  
 Κατάρτιση συλλογής  
 Αγγλικά  
 Πρακτική II

*4ο Εξάμηνο*

Ειδική βιβλιογραφία - πληροφοριακή εργασία  
 Οργάνωση βιβλιοθηκών  
 Μέθοδος καταλογογράφησης  
 Προχωρημένη ταξινόμηση  
 Ιστορία επιστημών και τεχνών  
 Εξυπηρέτηση αναγνώστη  
 Διαλέξεις σε ειδικά θέματα  
 Αγγλικά  
 Πρακτική III  
 Κατάρτιση συλλογής

*6ο Εξάμηνο*

Ειδική βιβλιογραφία - πληροφοριακή εργασία  
 Τεκμηρίωση πληροφορική επιστήμη  
 Συστήματα βιβλίου ή συντήρηση  
 Ψυχολογία του αναγνώστη  
 Αρχαιονομία  
 Αυτοματισμός βιβλιοθηκών  
 Θέματα κατ' εκλογή εποπτεία  
 Πρακτική άσκηση σε βιβλιοθήκες.



*Πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος της Θεσσαλονίκης (1992)*

<i>1ο Εξάμηνο</i>	<i>2ο Εξάμηνο</i>
Αρχές Βιβλιοθηκονομίας	Είδη βιβλιοθηκών
Ιστορία Βιβλιοθηκονομίας	Περιγραφική καταλογογράφηση II
Περιγραφική καταλογογράφηση I	Ταξινόμηση II
Ταξινόμηση I	Ξένη γενική βιβλιογραφία και λοιπό πληροφοριακό υλικό
Ψυχολογία του αναγνώστη	Ελληνική λογοτεχνία II
Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης	Σύγχρονο έντυπο
Ελληνική λογοτεχνία I	Αγγλική δακτυλογραφία και επεξεργασία κειμένου
Λογοτεχνικά και βιβλία για τα παιδιά	Αγγλικά I
Βιβλιογραφία και λοιπό πληροφοριακό υλικό	Γαλλικά/ Γερμανικά I
Ελληνική δακτυλογραφία	
<i>3ο Εξάμηνο</i>	<i>4ο Εξάμηνο</i>
Βασικές λειτουργίες βιβλιοθηκών	Διεύθυνση βιβλιοθηκών
Περιγραφική καταλογογράφηση III	Περιγραφική καταλογογράφηση IV
Ταξινόμηση III	Θεματική ευρετηρίαση I
Ελληνική γενική βιβλιογραφία και λοιπό πληροφοριακό υλικό	Παγκόσμια λογοτεχνία II
Παγκόσμια λογοτεχνία I	Ιστορία ελληνικής τυπογραφίας
Αρχές διοίκησης	Ειδική βιβλιογραφία: Κοινωνικές Επιστήμες
Ιστορία γραφής	Αγγλικά III
Αγγλικά II	Γαλλικά/ Γερμανικά III
Γαλλικά / Γερμανικά II	
<i>5ο Εξάμηνο</i>	<i>6ο Εξάμηνο</i>
Αρχαιονομία I	Αρχαιονομία II
Θεματική ευρετηρίαση II	Ειδική βιβλιογραφία Ανθρωπιστικές Επιστήμες II
Τεκμηρίωση	Μονάδες τεκμηρίωσης και online ανάκτηση πληροφοριών
Ειδική βιβλιογραφία: Ανθρωπιστικές Επιστήμες	Αυτοματισμός βιβλιοθηκών
Ειδική βιβλιογραφία Θετικές Επιστήμες	Επικοινωνία - ανθρώπινες σχέσεις
Εισαγωγή στους Η/Υ και την πληροφορική	Ειδική βιβλιογραφία Εφαρμοσμένες Επιστήμες
Οπτικοακουστικά μέσα βιβλιοθηκών	Σχολικές/λαϊκές/ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες
Αγγλικά για βιβλιοθηκονόμους - Ορολογία	Ειδικής έρευνας βιβλιοθήκες
Γαλλικά/ Γερμανικά για βιβλιοθηκονόμους - Ορολογία	Σεμινάριο τελειόφοιτων

*7ο Εξάμηνο: Πρακτική Άσκηση*

*Πρόγραμμα Σπουδών Βιβλιοθηκονομίας στο ΤΕΙ Αθηνών (1999)*

*1ο Εξάμηνο*

Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης -  
Εκπαίδευση κοινωνικοποίηση  
Ιστορία Γραφής & ελληνικής  
τυπογραφίας  
Εισαγωγή στη Βιβλιοθηκονομία - Είδη  
βιβλιοθηκών  
Παραγωγή και διακίνηση έντυπου και μη  
έντυπου υλικού  
Ιστορία βιβλιοθηκών  
Ιστορία ελληνικού πολιτισμού  
Επεξεργασία κειμένου  
Αγγλικά I  
Γερμανικά ή Γαλλικά ή Ιταλικά I

*3ο Εξάμηνο*

Ελληνικές πηγές πληροφόρησης  
Ανάπτυξη και διαχείριση συλλογής  
Αυτοματισμός διοικητικών υπηρεσιών  
βιβλιοθηκών  
Περιγραφική καταλογογράφηση II  
Ταξινομικά συστήματα Dewey  
Αγγλικά III  
Γερμανικά ή Γαλλικά ή Ιταλικά III

*5ο Εξάμηνο*

Προσυνδυασμένη θεματική ευρετηρίαση  
Πληροφόρηση Ανθρωπιστικές Επιστήμες  
Αυτοματισμός βιβλιοθηκονομικών  
λειτουργιών  
Αρχές οικονομικής διαχείρισης  
Διοίκηση βιβλιοθήκης ή μονάδας  
πληροφόρησης  
Ορολογία Αγγλικά

*7ο Εξάμηνο*

Πληροφόρηση - Θετικές και  
Εφαρμοσμένες Επιστήμες  
Συνθετική επεξεργασία υλικού  
Μέθοδοι έρευνας στις μονάδες  
πληροφόρησης - Ανάλυση  
πληροφοριακών συστημάτων  
Αρχιονομία  
Σεμινάριο τελειοφοίτων  
Νομοθεσία & βιβλιοθήκες ή πολιτική  
πληροφόρησης

*2ο Εξάμηνο*

Λογοτεχνία ή Λογοτεχνία για παιδιά  
Περιγραφική καταλογογράφηση I  
Εισαγωγή στη θεματική επεξεργασία  
υλικού  
Εισαγωγή στην Τεχνολογία των  
Πληροφοριών  
Εισαγωγή στις πηγές πληροφόρησης -  
Ξένες  
Αγγλικά II  
Γερμανικά ή Γαλλικά ή Ιταλικά II

*4ο Εξάμηνο*

Ορολογία Γερμανικά ή Γαλλικά ή  
Ιταλικά  
Περιγραφική καταλογογράφηση III  
Ταξινομικά συστήματα UDC  
Οπτικοακουστικά μέσα  
Επικοινωνίες - Δίκτυα  
Ψυχολογία του αναγνώστη - Ψυχολογία  
της ανάγνωσης

*6ο Εξάμηνο*

Υστεροσυνδυασμένη θεματική  
ευρετηρίαση  
Πληροφόρηση Κοινωνικές Επιστήμες  
Βιβλιοθηκονομικές εφαρμογές H/Y  
Επικοινωνία  
Προληπτική προστασία και συντήρηση  
υλικού  
Επιστήμη της Πληροφόρησης

*8ο Εξάμηνο*

Πρακτική άσκηση

*Πρόγραμμα Σπουδών του Τ.Α.Β.*

**1ο Εξάμηνο**

**2ο Εξάμηνο**

*Υποχρεωτικά*

Αρχαία Ελληνική Γραμματεία I	Ελληνική Παλαιογραφία και Κωδικολογία II
Βιβλιογραφία	Εισαγωγή στην Επιστήμη της Πληροφόρησης II
Ελληνική Παλαιογραφία και Κωδικολογία I	Βιβλιολογία
Ιστορία του Βιβλίου και της Τυπογραφίας	Λατινική Παλαιογραφία I
Εισαγωγή στην Αρχαιονομία	Εισαγωγή στη Μουσειολογία II
Εισαγωγή στην Επιστήμη της Πληροφόρησης I	Οργάνωση Πηγών Πληροφόρησης I
Εισαγωγή στη Μουσειολογία I	
Πληροφορική I	

*Υποχρεωτικά επιλογής*

Αρχαία Ελληνικά	Ιστορία της Ανάγνωσης και των Βιβλιοθηκών
Ιταλική Γλώσσα I	Ιστορία των Επιστημών
Τουρκική Γλώσσα I	Ιστορία του Αρχαίου Ελληνικού Πολιτισμού
Αγγλική Γλώσσα I	Ιστορία του Ελληνικού Βιβλίου
Ιστορία της Λατινικής Γραφής	Ιταλική Γλώσσα II
Λατινικά	Τουρκική Γλώσσα II
	Ιστορία της Τέχνης

**3ο Εξάμηνο**

**4ο Εξάμηνο**

*Υποχρεωτικά*

*Υποχρεωτικά*

Οργάνωση Πηγών Πληροφόρησης II	
Βάσεις Δεδομένων	
Οργάνωση και Διοίκηση Αρχείων και Βιβλιοθηκών	Μεθοδολογία Επιστημονικής Έρευνας
Επιμέλεια Μουσειακών Συλλογών I	Πηγές Πληροφόρησης I
Γενικές Αρχές Δικαίου I	Ιστορία των Μεσαιωνικών χρόνων στον Ελλαδικό και Ευρωπαϊκό χώρο
Ιστορία της Ελληνικής Διοίκησης I	Πρότυπα Κωδικοποίησης Δεδομένων
Αρχαιονομία I	Αρχαιονομία II
<i>Υποχρεωτικά επιλογής</i>	<i>Υποχρεωτικά επιλογής</i>
Μεσαιωνική Γραμματεία	Παλαιογραφία των Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Εγγράφων

<i>Υποχρεωτικά επιλογής 3ου εξαμήνου (συνέχεια)</i>	<i>Υποχρεωτικά επιλογής 4ου εξαμήνου (συνέχεια)</i>
Αρχαία Ελληνική Γραμματεία II	Οργάνωση Πηγών Πληροφόρησης III
Ιστορία του Τύπου	Ανάκτηση Πληροφοριών
Αγγλική Γλώσσα II	Ανάλυση και Σχεδιασμός Συστημάτων
Θεσμοί και Διοίκηση της Ορθόδοξης Εκκλησίας κατά τη Βυζαντινή και Μεταβυζαντινή Περίοδο	Σύγχρονα Θέματα Βάσεων Δεδομένων
Νεοελληνική Λογοτεχνία I	Εισαγωγή στην Παπυρολογία
Ιστορική Γεωγραφία και Χαρτογραφία	Γαλλική Γλώσσα II
Γαλλική Γλώσσα I	Μουσειογραφία
	Επιμέλεια Μουσειακών Συλλογών II
	Ιστορία της Ελληνικής Διοίκησης II

**5ο Εξάμηνο****6ο Εξάμηνο***Υποχρεωτικά*

Ανάπτυξη και Διαχείριση Συλλογών	Μεταδεδομένα Ψηφιακών Τεκμηρίων
Συστήματα Θεματικής Πρόσβασης	Ψηφιακές Βιβλιοθήκες
Αυτοματοποίηση Βιβλιοθηκών και Τεχνολογίες της Πληροφορίας	Λατινική Διπλωματική
Παρουσίαση και Ερμηνεία Μουσειακών Συλλογών	Αρχειοθηκονομία

*Υποχρεωτικά επιλογής*

Χειρόγραφο Βιβλίο και Κοινωνία στη Βυζαντινή και Μεταβυζαντινή Εποχή	Παπυρολογία: Αρχεία και Συλλογές Παπύρων
Δίκτυα Υπολογιστών	Διασφάλιση Ποιότητας στις Υπηρεσίες Πληροφόρησης
Πληροφοριακά Συστήματα Αρχείων, Βιβλιοθηκών και Μουσείων	Οργάνωση και Διοίκηση Μουσείων
Πρότυπα Κωδικοποίησης Αρχειακών, Βιβλιοθηκονομικών και Μουσειακών Μεταδεδομένων	Οθωμανική Παλαιογραφία II
Αλληλεπίδραση Ανθρώπου - Υπολογιστή	Νεότερη και Σύγχρονη Ελληνική Ιστορία
Μεσαιωνικά Λατινικά	Ψυχολογία και Συμπεριφορά του Αναγνώστη
Οθωμανική Παλαιογραφία I	Οργανωτικοί και Διοικητικοί Θεσμοί στο Βυζάντιο
Αρχαιολογία και Αξιοποίηση Πολιτισμικού Αγαθού	Διαχείριση Τεκμηρίων Πολιτιστικής Κληρονομιάς
Νεότερη και Σύγχρονη Παγκόσμια Λογοτεχνία	Αρχεία Λογοτεχνιών
	Λατινική Παλαιογραφία II

**7ο Εξάμηνο**

**8ο Εξάμηνο**

*Υποχρεωτικά*

Αρχαιακές Πηγές του Νέου Ελληνισμού	Διατήρηση Υλικού
Ιστορία του Ελληνικού Κράτους και των Θεσμών του	Σύνθεση και Αξιοποίηση Μουσειακών Χώρων

*Υποχρεωτικό επιλογής*

Εκδοτική	Βιβλιομετρία
Θεσμοί Διοίκησης του Οθωμανικού Κράτους και του Ελληνισμού κατά την Οθωμανική Περίοδο	Πολιτική Βιβλίου
Ηλεκτρονική Συγγραφή και Πολυμέσα	Κυβερνητικά Δημοσιεύματα
Ηλεκτρονική Δημοσίευση	Σημασιολογική Επεξεργασία της Πληροφορίας
Επιχειρησιακός και Οικονομικός Σχεδιασμός Υπηρεσιών Πληροφόρησης	Διοίκηση Ανθρώπινου Δυναμικού στις Υπηρεσίες Πληροφόρησης
Βυζαντινή Διπλωματική	Θεσμοί Διοίκησης του Βενετικού Κράτους και του Ελληνισμού κατά την Περίοδο της Βενετοκρατίας. Παραγωγή Αρχείων
Στατιστική	Εικονικά Μουσεία
Θεσμοί Διοίκησης και Παραγωγή Αρχείων στην Ευρωπαϊκή Ένωση	Δίκαιο της Πληροφορίας II
Δίκαιο της Πληροφορίας I	Νεοελληνική Λογοτεχνία II
Οργανωτικοί Θεσμοί των Βαλκανικών Λαών κατά τον Όψιμο Μεσαίωνα	Αρχεία Οργανισμών και Επιχειρήσεων
Πηγές Πληροφόρησης II	Οθωμανική Διπλωματική
Πληροφορία και Επικοινωνία	
Οπτικοακουστικά Αρχεία	
Συγκριτική Μουσειολογία	

*Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών του Τ.Α.Β. (2003-2008)*

Κατεύθυνση «Υπηρεσίες Πληροφόρησης σε Ψηφιακό Περιβάλλον» (Κέρκυρα)

*Α' Εξάμηνο*

- Η επιστήμη της πληροφόρησης στο σύγχρονο περιβάλλον
- Πληροφοριακά συστήματα
- Συστήματα επικοινωνίας και δίκτυα
- Εθνικές και διεθνείς πολιτικές πληροφόρησης
- Αξιολόγηση συστημάτων και υπηρεσιών πληροφόρησης
- Κυβερνητική πληροφόρηση
- Γενικές αρχές και σύγχρονες τάσεις διοίκησης και οργάνωσης
- Διατήρηση ψηφιακών τεκμηρίων

*Β' Εξάμηνο*

- Μεταδεδομένα στο ψηφιακό περιβάλλον
- Τεχνολογίες της Πληροφορίας
- Ψηφιακές βιβλιοθήκες
- Σύγχρονα θέματα διαχείρισης υλικού
- Δίκαιο και δεοντολογία της Πληροφορίας
- Από τις υπηρεσίες πληροφόρησης στο ηλεκτρονικό επιχειρείν
- Διαχείριση γνώσης

*Γ' Εξάμηνο*

Εκπόνηση διπλωματικής εργασίας

Κατεύθυνση «Διοίκηση και οργάνωση βιβλιοθηκών με έμφαση στις νέες τεχνολογίες της Πληροφορίας» (Αθήνα)

*Α' Εξάμηνο*

- Γενικές αρχές και σύγχρονες τάσεις διοίκησης και οργάνωσης
- Η επιστήμη της πληροφόρησης στο σύγχρονο περιβάλλον
- Ψηφιακές Βιβλιοθήκες
- Εθνικές και διεθνείς πολιτικές πληροφόρησης
- Αξιολόγηση Συστημάτων και Υπηρεσιών Πληροφόρησης
- Κυβερνητική Πληροφόρηση
- Πληροφοριακά Συστήματα
- Διατήρηση Ψηφιακών Τεκμηρίων

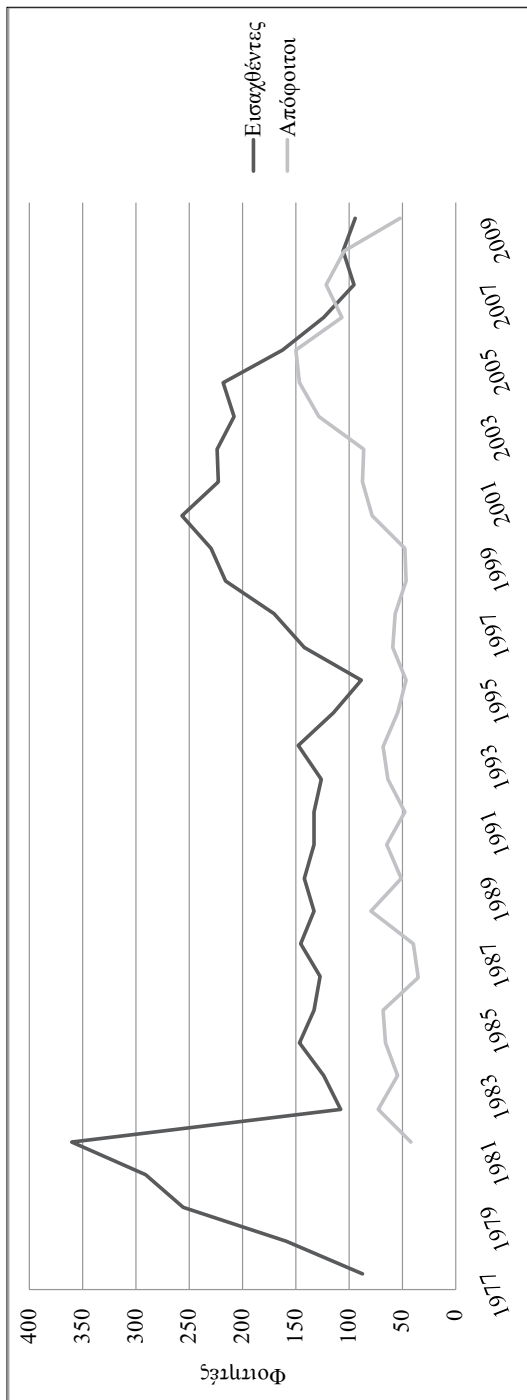
*Β' Εξάμηνο*

- Διοίκηση και οργάνωση προσωπικού
- Σύγχρονα Θέματα Διαχείρισης Υλικού
- Τεχνολογίες της πληροφορίας
- Μεταδεδομένα στο Ψηφιακό περιβάλλον
- Δίκαιο και Δεοντολογία της Πληροφορίας
- Από τις Υπηρεσίες Πληροφόρησης στο Ηλεκτρονικό Επιχειρείν
- Ηλεκτρονική Δημοσίευση
- Διαχείριση Γνώσης

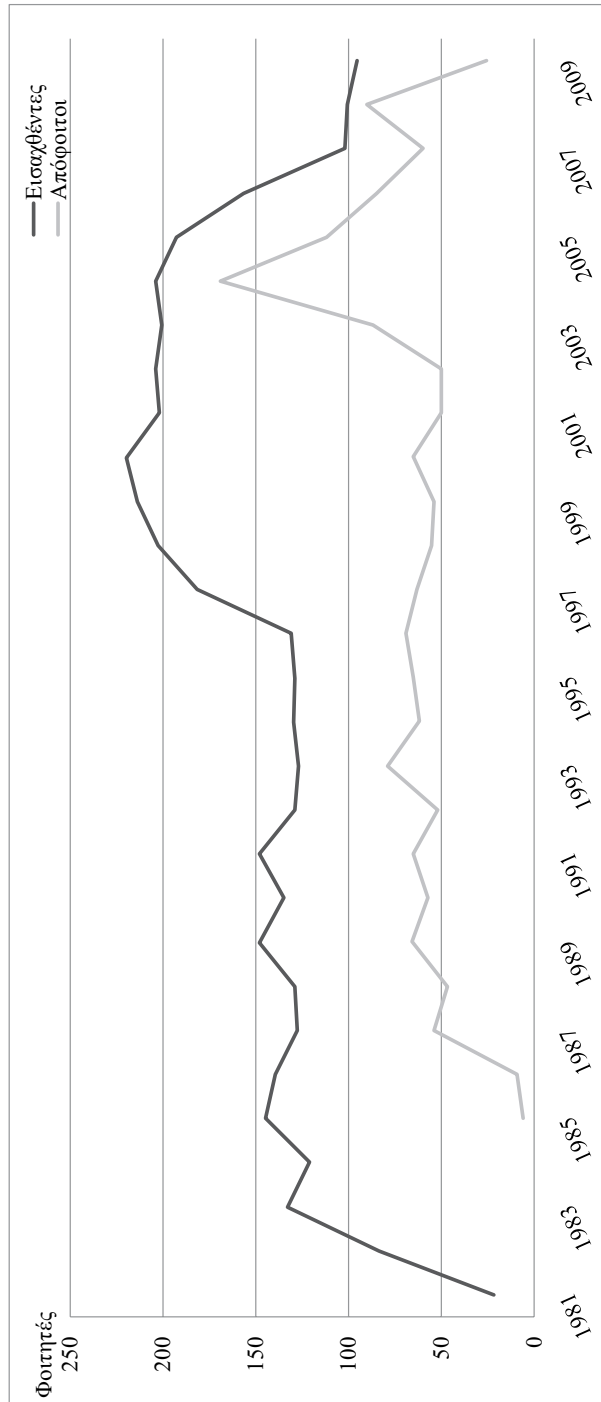
*Γ' Εξάμηνο*

Εκπόνηση διπλωματικής εργασίας

*Παράρτημα Β'*  
 Φοιτητές και απόφοιτοι των τμημάτων Βιβλιοθηκονομίας

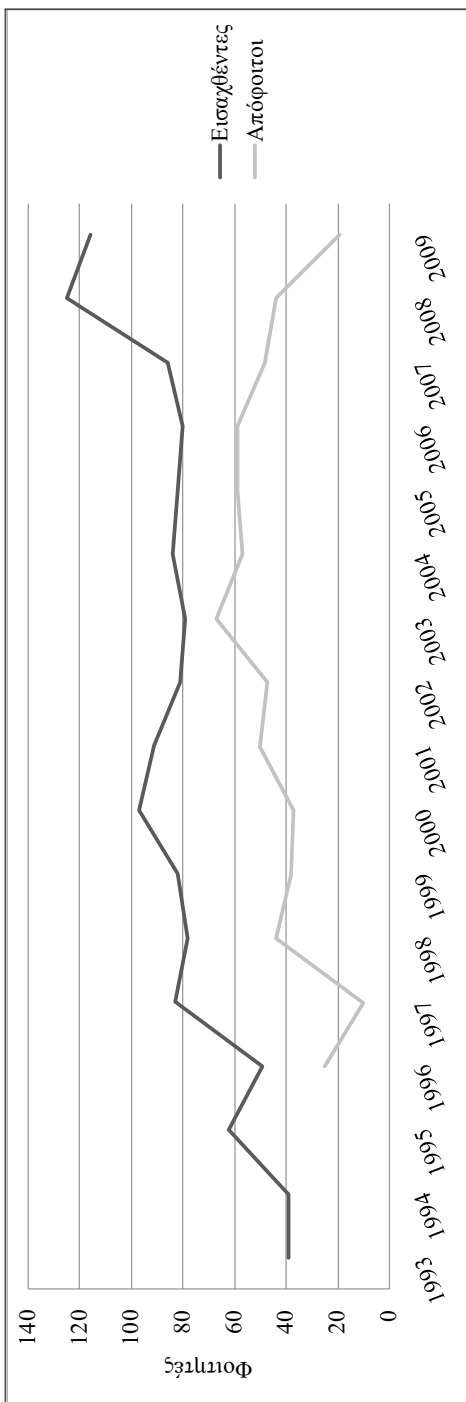


Σύνολο εγγεγραμμένων φοιτητών – αποφοίτων στο Τμήμα Αρχαιολογίας και Βιβλιοθηκονομίας του 5 (1993-2009)



Σύνολο εγγεγραμμένων φοιτητών – αποφοίτων στο Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας του Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης (1981-2009)





Σύνολο εγγεγραμμένων φοιτητών – αποφοίτων στο Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας του Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης (1981-2009)

## SUMMARY

Michalis Gerolimos

*Library Science Education in Greece*

The paper traces the history of Library Science education in Greece with an emphasis on the suggested or implemented curricula over a period of five decades, documents the social conditions that affected the establishment of tertiary library education and proposes some changes to be implemented in Schools of Library Science. The research methodology is based on bibliographic research of papers and articles and the documentation of programmes of study of Greek Schools of Library Science which are not always documented in official records. Furthermore, it presents statistical data regarding the students of all Departments of Library Science in Greece.